

KÉPES FOLYÓIRAT. * JOURNAL ILLUSTRÉ. * ILLUSTRIRTE ZEITSCHRIFT. * ILLUSTRATED PERIODICAL.

ELŐFIZETÉSI ÁR: Egész évre . . . 6.— frt Negyedévre . . . 1.50 frt Félévre . . . 3.— " Egyes szám ára —50 "		ABONNEMENTS Pays faisant partie de l'union postale Un an . . . 16.— francs Trois mois . . . 4.— francs 6 mois . . . 8.— " Le numéro . . . 1 1/2 "		ABONNEMENTS-PREISE für Oesterreich-Ungarn: Ganzjährig . . . fl. 6.— Vierteljährig . . . fl. 1.50 Halbjährig . . . fl. 3.— Einzelne Nummer fl. —.50		SUBSCRIPTION RATES: Hungary . . . 6.— fls. Foreign countries 8.— fls.	
SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL: Budapest, VIII., Kisfaludy-utca 9.		BUREAU: Budapest, VIII., Kisfaludy-utca 9.		REDACTION UND ADMINISTRATION: Budapest, VIII., Kisfaludy-utca 9.		EDITORIAL ROOMS: Budapest, VIII., Kisfaludy-utca 9.	
Megjelenik havonként egyszer.		Chaque mois une fois.		Erscheint Monatlich einmal.		Of all mey a number.	

Nemzeti társadalom.

Nagy a civilizáció, a szellemi előrehaladás s a tudománnyal feltétlenül kapcsolatban álló általános anyagi előrehaladás ebben az országban, sőt ha az utóbbi évtizedeket a lefolyt fél évszázadot megelőző korszakhoz hasonlítjuk, bámulattal tölt el bennünket fejlődésünk rohamossága.

Nem akar ez dicsejret lenni számunkra, mert hisz sokkal több a kiirtásra szoruló és talán kiirthatatlan hiba bennünk, semhogy a természet méhében rejlő erejével és a békés idők áldásával tett előrehaladásunk elbizakodottá tethetne bennünket.

De ha tudományunk emelkedett, ha kereskedelmünk virágzóbb, bölesőkorát élő iparunk lendületesebb és izmosabb, viszont nem tagadhatjuk el, hogy még mindig nem tudunk versenyt állani előrehaladásunk ágaiban a művelt külfölddel és ha a társadalmi élet fejlődését veszszük tekintetbe, itt már ráakadtunk a kiirthatandó és talán kiirthatatlan hibákra.

Társadalmunk egységét álomban sem ismerjük, társadalmunk — a mi van is — széthúzódó kasztokra oszlik a szabad és független államban, kasztokra, melyek vagy a név, vagy a rang, vagy a vagyon, vagy a szellem arisztokráciájából kerülnek ki és ezek külön csoportosulásá benné rejlik a társadalmi élet minden megnyilvánulásában és válaszfalak közt találhatók.

Társadalmi életünk beteg, nincs egységes magyar társadalom és sokáig nem is lesz. Pedig a történelem azt bizonyítja, hogy az egységes társadalmi élet ereje az, mi például az államhatalom üdvös törekvéseit, reformterveit, átalakításait, sőt a legbátrabb kísérleteit is sikerre vezetheti. Sőt láttuk, hogy a társadalom egységében megnyilatkozó ellenszenv kivihetetlené tett sok államhatalmi törekvést és ezélt. Sajnos tehát nemzetünk fejlődésére nézve minden szempontból, hogy nincs nemzeti társadalom, nincs társadalmi együttélés, összehúzódás.

De miért nincs? Mert nagyképtűsködünk s önönértékünk túltengődésében szenvedünk. Pedig a társadalomnak milliói közkatonából, napszámosból kell állania kevészzámú elme vezérlete alatt. Ámde hogyan áll a mi úgynevezett társadalmunk? Mindenki első, minden ügyefogyott vezér akar lenni és a közkatónák szerepére ép a legmúltóbb szerepvivők visszahúzódó szerénysége akar vállalkozni. Hát lehet-e így az üdvös társadalmi együttélést elképzelni? Szép, nagyon szép az önérték becsbentartása, de felbecsülése az értéktelenségnek az értékmagasság legvégűs fokáig, az nemesak neveltséges, hanem veszélyes.

A ki vezetni akar, az tudjon is vezetni. A számár hordhatja a tömlőt, de vizet nem tud bele meríteni. A vezérnek legyen készütsége, hivatottsága, erélye és tiszta keze. Ámde most nem ilyen kaliberű egyének kezében van a társadalom működésének vezetése. Pedig a kiknek egyéniségében e tulajdonságok egyike is hiányzik, az már az első szerepre képtelen. S mert kép-

telen emberek tolták fel magukat, azért látható a társadalmi élet egész terén a legnagyobb felületesség, képmutatás. Üres jelszavak hangzanak a hamis mezzel ellárvázott tehetetlen vezetők ordításaiból. Ezért oly tehetetlen ez a mi társadalmunk.

Azt felelhetné valaki: Tekintsük a társadalmi élet legszebb ágát: ime, milyen fejlődésnek indult a társulati szellem, az egyesületi élet!

Tagadhatatlan az egyesületi élet tevékenységének fellendülése. Óriási az utóbbi két évtizedben alakult egyesületek, körök és jótékony-sági intézetek száma. De ugyan mi vezette itt az agyakat és az embereket? Csak a — hiúság. Itt is egyesek szereplési viszketege hozott létre sok tagadhatatlanul szép és nemes intézményt, melynek ugyan a társadalomban benne rejlő erő megadta a helyes irányú lökést, de a melynek indító oka létrehozatalában csak az emberi gyarlóság volt. Sőt ki kell jelentenünk, hogy az egyleti élet — tisztelet azon intézményeknek, melyek egy kalap alá ezen esetben nem vonhatók — ma már nem más, mint a szellemi rokkantak menedékhelye, a kielégítetlenül maradt, tehetség nélküli ambíció vigaszversenye.

Mikor már helyesebb úton, komolyabb pontokon nem tudunk érvényesülni, akkor az egyleti élet ölelő karokkal ellátott tág terére lépünk, hogy itt szerepeltesük — ha jó utolsóknak is — neveinket, itt hozzuk magunkat olesó forgalomba, és csodálatos, a fogatásgát nevünk el nem kopik, hanem annyira jóhangzású lesz, hogy azután lassan-lassan előbbre is kerül. Így teremnek filántropok, bajnokok a közjó terén, így születnek meg a kiesiny egyleti nagyságok, a társadalmi oszlatok.

De nem érdemes ezekkel a példakkal foglalkozni, mert hisz az emberi gyarlóságokat megtaláljuk a világ minden emberlakta helyén s ha talán nekünk e gyarlóságokból több jutott, ne kérkedjünk vele, titkoljuk el s csak úgy titkon vonjunk következtetéseket e hibáinkból.

De sokkal fontosabb annak megállapítása, hogy miért tengődik társadalmi életünk?

Adjuk meg erre is a választ. Nálunk mindent áldozatul vesz a nagy moloch: a politika. A pártpolitikai gyűlölet megnyilvánul a közélet minden terén, a pártpolitikai ellentét s az ezzel felkeltett felekezeti gyűlölség ott kísért a társadalmi élet minden megnyilvánulásában.

Politizálunk kenyérkereset közben, politizálunk a klubokban, a családi tűzhelynél, nemzeti ünnepeinknél, vértünké vált a politika s politizálunk társadalmi különbség nélkül: a munkás kenyere ép úgy a politika, mint a mágánásé. És míg ok nélkül a nem politizálásra való helyen politizálunk, há két vitaközösben gyűlöletté fajul, botránynya, s ha a két ember volna is csak együtt, e két ember hazamentő véleménye sem azonos.

Ez a megölő betűje a mi társadalmi életünknek. S ha azután még rámutatunk a felekezeti különbségnek az utóbbi években divatossá vált számbavételére, melyből a kölcsönös

vallási gyűlölködés támadt, ha felidézük a nemzetiségi czivódásokat és törekvéseket, s ha végül anyagi előrehaladásunk daczára is egyes osztályok beállott elszegényedését, nyomorát tekintetbe vesszük, valamint a gazdasági válságot, úgy megtaláltuk e bajokban a teljes okát annak, hogy miért züllik széjjel a mi társadalmi életünk egysége, mi e nemzet fejlődésére, hazafiságára, közérzületére különösen a vészek idején olyan nagy befolyással volt.

Elszomorodik szívünk, ha látjuk, hogy e tevékeny század végnapjaiban mi még vallásuk szerint becsüljük és becsméljük az embereket, s fáj látunk, hogy e nemzet fiai nem egyik közérzületben, hanem vannak nemzetiségek, kik nemcsak távol tartják magukat a magyar társadalmi egységességtől, hanem az ellen tünhetnek, sőt vakmerőségükben odáig mennek, hogy megtagadják nemzetünkhez való tartozásukat és a nemzeti egység megrontására és megnyirbálására is törekcszenek.

Most, mikor már olyan erősnek, olyan izmosodottnak s előrehalottnak képzeljük magunkat, jó lesz, ha ezekre fordítjuk figyelmünket. Jó lesz, ha észrevesszük a társadalmi együttélés hiányát és ha lehet, szép eszközökkel kisimítjuk, ha nem, hát kényszerűmódon leküzdjük az akadályokként kimagasló veszélyes ferdeségeket és megalkotjuk az egységében erős nemzeti társadalmat.

Legyen mindenki annyi, a mennyit ér, tudjon érvényesülni olyan fokig, a meddig érdemes. Ne szenvedjünk önértékünk túlbecsülésében, pávaszerű hiúságban, szereplési viszketegecsben, jogosulatlan ambícióban, ne kívánjunk államot menteni és boldogítani politikai tudásunkkal, legyünk egyszerűek s hagyjuk a nagy politikát azokra, a kik azt megcsinálni hivatottak — mi alkossuk meg a magyar nemzeti társadalmat!

Alkossuk meg ezt és akkor megalkottuk a mi végvárunkat, a mi legnagyobb erősségünket. Ámde nagy alkotásokra nem emberi fogyatékosságok kellene. Vétközzünk ki hibáinkból, rendeljük alá önmagunkat, ha ez ugyan lehetséges, a közérdeknek és legyen jelszavunk a munka, a becsület, az önzetlen munka, mely nemesít!

Seprő Gyula.

A magyar Newmarket.

(Mezőhegyesről, Kozma Ferenc szobra leleplezése alkalmával.)

Szép, díszes és előkelő társaság járt lenni Mezőhegyesen, hogy részt vegyen Kozma Ferenc hazai lótenyésztés megteremtője és a magyar Newmarket létesítője, szobrának leleplezési ünnepélyén.

Szép, nemes ünnep volt ez, a legnagyobb érdemnek adták meg a halhatatlanság jelképét, — az ércszobrot.

A szobrot sok száz koszorú borította. Kozma áldásos működésének dús gyümölcseit sokan, százan és százan, annál is többen élvezik, ezek

mely a régi Balaton-Füreddel mérkőzik. De hisz akár Füred, akár Siófok, csak Balaton legyen, ez a fő, mert Balaton, a magyar tenger, melynek kékeszöld habjai ezer és ezer üdülőnek adtak friss egészséget.

Pariser Weltausstellung.

Man gewinnt jetzt schon ein Bild von den grossen Vorbereitungs-Arbeiten, welche für die Weltausstellung unternommen werden. Der Trocadero wird bekanntlich unverändert erhalten bleiben und zweckentsprechende Verwendung finden. Das Palais de l'Industrie dagegen verschwindet vom Erdboden und wird durch zwei Palais ersetzt werden, die in der neuen, von den Champs Elysées bis zur Seine führenden Avenue Alexander III. sich gegenüberzustehen kommen. Das sogenannte kleine Palais, Palais Girault, soll künftig Eigentum der Stadt Paris werden und im Jahre 1900 mit grossen Galerien als Ausstellungsraum für eine retrospective Kunstausstellung dienen. Das grosse Palais soll 195 m Längenausdehnung und 46 m Breite erhalten, wird also um ein Geringes kleinere Dimensionen haben, als das Palais de l'Industrie hatte; dagegen werden beim Eintritte an der pompösen Fassade der Avenue Alexander III. nicht sogleich die Blicke gehemmt sein durch die gegenüberliegende Mauer, sondern die Eintrittshalle wird sich hoch und weit aufbauen mit Hilfe eines Seitenschiffes, in dem eine Monumentaltreppe zu den oberen Empfangs- und Kunstausstellungsräumen und Galerien emporführt. An dem Mündungsplatze der Brücke Alexander III., der Esplanade der Invaliden, wird der neue Bahnhof der Compagnie d'Ouest sich nach rechts und links ausbreiten und dahinter die Galerien des Lehr- und Erziehungswesens sich anreihen. Hier sind auch zur Linken die Räume der Dekorationskunst und zur Rechten die der verschiedenen Industriezweige zu finden. In der Richtung gegen das Marsfeld wird man zuerst auf die Pavillons der fremden Staaten stossen und sodann auf die Ausstellung der Land- und Seemächte, die sich bis über die Seine erstrecken wird. Den Cours de la Reine entlang, nahe dem Pavillon de la Ville de Paris, werden sich in weiten Räumen und Anlagen die Schätze der Blumen- und Baumzucht und Landwirthschaft entfalten. Am Fusse des Trocadero, halb zu Wasser, halb zu Lande, lagern die Produkte der Colonien. Im Brennpunkte der Ausstellung, dem Champ de Mars, gruppieren sich die verschiedenen Abtheilungen in der Weise, dass die geistige Nahrung unseres Jahrhunderts: Wissenschaft, Industrie und Kunst, der Abtheilung der Nahrungsmittel-Production gegenüber Platz findet und die Verwendung des Materials und der Produkte durch Maschinen etc. sich vor den Augen des Besuchers vollzieht, worüber noch viele unerledigte Pläne und Studien vorliegen. Als letzter Anmeldungs-termin der Ausstellungsgegenstände ist der 1. Februar 1899 festgesetzt. Die Eröffnung wird am 15. April, am Ostertage, stattfinden. Der Eintrittspreis wird sich durchschnittlich auf einen Franc stellen, kann aber für Ausnahmefälle durch ministeriellen Beschluss erhöht werden.

Női ipariskolákat!

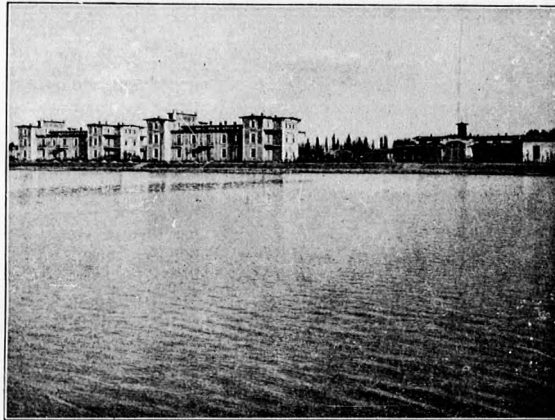
Sok felsőbb polgári leányiskolát nyitottak meg az utóbbi években az ország tanügyi intézeteiben. Mi azonban a felsőbb polgári leányiskolák helyett sokkal égetőbb szükségnek tartjuk a női ipariskolákat. Megmondjuk: miért? Mindenki be fogja ismerni, hogy leányainknak akkor is szüksége van női ipariskolára, ha a felsőbb polgári iskolát elvégezték. De ha a női ipariskolát végig járták, nincs szükségük mulhatatlanul felsőbb polgári iskolára. Ezzel azonban nem akarjuk azt mondani, hogy a felsőbb polgári iskolákra nincs szükségünk, hanem hangsúlyozni kívánjuk, hogy elsősorban női ipariskolák felállítására vált égetően szükségessé.

A serdülő leányok 14—15 éves korukban rendes körülmények között már a felsőbb leányiskolát is elvégezték, de a kézimunkához, a háztartáshoz stb. mit sem értenek. A felsőbb leányiskolában pl. a kézimunka nem is kötelező tárgy, de hetenkint két órán át bizony nem is sokat lehet abból megtanulni.

Elvégezve a felsőbb leányiskolát, a szülők nem tudják leányukat mivel foglalkoztatni. Tanulmányaitak már befejezték, a háztartáshoz még nem értenek s az anyá, ki rendszerint maga is el van foglalva a háztartás gondjaival, nem ér rá, hogy leányát a sok minden szükségessére oktassa. Legajánlatosabb, ha a növekedő legelőbb a női ipariskola fehéreművész osztályába jár. Itt tanulja meg a kézenvarrást, a mi alapja minden egyéb kézimunkának, és megszokja a rendes munkát, a szép gépelést a kiváló gondot igénylő fehéreművész varrásánál. Megtanul ezenkívül mérték után rajzolni, szabni, stb.

Hányszor adják ki a házból a leányos mamák a ruhát varratni, a mikor például egy egyszerű mosóruhának megvarratása többbe kerül a kelménél! De manapság a legegyszerűbb fehéreművész sincs egy kis csipke vagy himzett csik nélkül. Egy szép zsebkendőt képzelni sem lehet himzett monogram nélkül. De ha mindezek elkészítéséhez leányunk nem értenek, megint csak növelik a nagy házi kiadást.

Minden tekintetben szükséges — és csak e felhozott példakkal bizonyítani akartuk e szükségességet — a női ipariskola. Itt szoktatják meg a leányok serdülő korukban a munkát, melyet megkedvelve, a háztartásban is igyekezni fognak a nyert oktatást hasznosítani. Gondoljuk meg, hogy a mai kenyérkeresettől sokszor véres verejtéket izzadó világban mennyi függ a nő takarékos-

Részlet Siófokról.

ságától s milyen drágán él az a család, melynek nőtagjai a háztartás minden ágához nem értenek.

De ettől eltekintve, a női ipariskola más szempontból is fontos. A női ipariskola bármely szakában nyert alapos oktatás kenyérkeresetre képesíti a szegény és kenyérkeresetre utalt leányt, s munkája után egyszerűen megélhet, mert a rendes és tisztá munkát mindenkor szívesen megfizetik és elöadják.

Elég ez egy-két okot is felsorolnunk annak a bebizonyítására, hogy minden városban égetően szükséges a női ipariskola. A női ipariskola célja az, hogy fejlesztesse az ipar, takarékoskodhassunk a háztartásban, és gondoskodva legyen a szegénysorsú leányok tisztességes megélhetési módjáról. S miután elméleti oktatás tárgyait képezik a magyar nyelvet, a számat, a könyv-írást, a gyakorlatit pedig a fehéreművész, ruha-varrás, hímzés és vegyes munka, nézetünk szerint ezek által teljesen megfelel a középosztály és a polgári családok céljainak.

Már most nézzük az ilyen női ipariskolák költségvetését. Nézetünk szerint évi tízezer forintból az egész iskolát fenn lehet tartani, ez az összeg pedig, ha az állam ilyen intézeteket felállítana, tandíjából, különböző segélyekből feltétlenül befolyna.

Itt az ideje, hogy Magyarország minden nagyobb városában felállítsuk a női ipariskolát!

Egy kis statisztika.

Mindenütt csak panasza. Panaszkodnak az emberek, hogy nehéz a megélhetés, nagy az adóztatás, sok az adósság s a vele járó kamat. Igen, az eladósodás óriási mérvet

öltött az országban. Nézzünk szét s csináljunk egy kis statisztikát. Hisz legjobb, legbiztosabb a statisztika, ez nem csal, nem hazudik, nem ferdit, mert a számok beszélnek. E statisztika pontosságáról pedig meggyőződhetik minden ember, mert hisz e statisztikai adatok közlése forognak és csak kivonatolni kell a főbb numerusokat, hogy megkapjuk az alábbi szomorú eredményt.

E szomorú eredményt pedig akkor konstata-
láljuk, ha kezünkbe vesszük azon statisztikákat, melyek a magyar föld eladósodásáról, a jelzálogkölesön nagyságáról regélnak. Nézzük csak.

1840-ben még csak 181 ezer forint jelzálogkölesön terhelte a magyar földet. Tíz évre rá 1850-ben már mutatkozott az emelkedés s az alig 200,000 forint jelzálogkölesön közel 10 millióra emelkedett. Az emelkedés ezután, sajnos, gyorsan haladt s ismét tíz év múlva, azaz 1860-ban a statisztika már 50 millió forintban állapította meg a jelzálogkölesönök nagyságát. Repüljünk át újra tíz évet s állapodjunk meg egy pillanatra az 1870-ik évnél. Nem kevesebb, mint 130 millió ekkor már az a csúnya numerus. De menjünk tovább, a föld eladósodása csak tovább fejlődik. Álljunk meg újra a tízes száznál. 1880-ban 252 millió a földter, míg 1890-re és ez szomorúan érdekes, az a rettenetes összeg is majd megduplázódik. Ekkor ugyanis a jelzálogkölesön-
teher 480 millióra emelkedett. Ha pedig az utóbbi évek statisztikai adatait tekintjük, még ijesztőbb az eredmény. 1896-ban nem kevesebb, mint 781,000,000 forint a jelzálogkölesön.

Így érkezünk el a millenniumi esztendőhöz azután s mire ideérkezünk, talán már alig volt az országban egy-egy darabka holdacska föld, melyet jelzálogkölesön ne terhel volna. Fényességében is ime milyen gyászos tehát a második ezredév beköszöntője. Oh, mert ha fényes ünnepeket is ülünk, azért mégis csak keservesen kinlódunk, nem tudunk megélni, csak a legnagyobb erőmegfeszítéssel.

A jelzálogkölesönökből 72 százalék jut földekre, 28 százalék pedig a házakat terheli. Hazudunk, ha tagadjuk, mintha a budapesti pompás bérházak nagyrésze nem lenne megterhelve, de ezek nagyrésze amortizációs teher. Amde sokkal fontosabb és más elbírálás alá esik a földbirtok jelzálogterhe, melynek fenti numerusába csak a pénzüzetek jelzálogkölesöne van betudva. Tehát nincs betudva az árvagyonytól, alapok- és alapítványoktól, kommunális pénzeketől és a magánhitelezőktől nyert szintén hatalmas összegű zálogkölesönök. Nem családunk tehát semmi esetre sem, ha mindezek tekintetbe vételével a jelzálogterheket 1000 millió fortra becsüljük.

Legnagyobb része van a jelzálogkölesönökben: Bács-Bodrog 28, Pest-Pilis 25, Torontál 24 millió forinttal. Arvagyonyterhelés csak 607, Fogarasmegyének pláne csak 86 ezer forint jelzálogos kölcsönt adnak a pénzüzetek, vagyis az eladósodás a tisztán mezőgazdaságból élő megyékben a legnagyobb. Ez pedig a gazdasági válságot, a gazda bajait jellemzi, mutatja és bizonyítja.

De nézzünk egy másik táblázatot. Csanádban egy hold termőföldre 50, Békésben 27, Fejériben 24 forint jelzálogteher esik. Turóciban csak 6, Sárosban 5 forint, Arvában pedig 91 forint.

Nem hagyhatjuk e kis statisztika keretében említés nélkül a pénzüzetek jelzáloghitelkamatlábát is; ebből megtudjuk, hogy a négy-százalékos piaci kamatláb mellett a bankok például 1894-ben 63 millió, a takarékpénztárak 16 millió jelzálogkölesönt adtak s szedtek 51 millió után 6, 25 millió után 7, 22 millió után 8 százalék kamatot, de vannak olyan kaliberű takarékpénztárak is, melyek, természetesen az usztorotörvény megkerülésével, 10—12 százalékot szednek.

És ez a legszomorítóbb az egész statisztika keretében. Mert míg egy börtön, vállalkozó vagy gründoló váltóját sokszor négy százalékán alól is leszámitják, addig a realhitel legbiztosabb tőkeelhelyezési módja négy százalékánál

alacsonyabb kamatlábat nem ismer, de ismer ő, 8 és ezen felülemelkedő kamatokat.

Íme, ha van is földhitel, milyen nagy a föld-
uzsora! A föld terhén tehát könnyíteni
kell. Elsősorban könnyíteni
kell az államnak s pedig azért, mert
a föld eladósodásának kis részben
oka az adó is. Nézzük az adókimu-
tatási táblázatokat. 1868-ban az egye-
nes adók tiszta bevétele 58 millió,
a fogyasztási adók bevétele pedig
12 millió volt. 1896-ban pedig az
egyes adóztatás révén 108, a fog-
yasztási adókból 78 millió forint vet-
tek be. Az egyes adóteher tehát
29 év alatt megkétszereződött, az
indirekt adók terhe pedig hatszo-
rosánál is nagyobb összszegre emel-
kedett.

Tehát ez sem valami örvendetes
statisztika.

Mindezen okoknál fogva ne esd-
dáljuk, ha a földbirtokos osztály
pusztul, szegényedik és mindenképen
általánosodik — sajnos — ebben az
országban az elszegényedés, s nagy
mérveket ölt a pusztulás . . .

Az épülő Budapest.

Budapest fejlődése óriási mérveket öltött
az utóbbi évtizedekben. Azaz, hogy Buda-
pest története azt bizonyítja, hogy a
magyar székváros egészen véve csak ép a
legutóbbi évtizedekben indult előrehaladásnak.

Csodálatos ez az előrehaladás! A magyar
munkaerő ismert erőnyeit is túlszárnyalta. A
kiegyezés évétől kezdődőleg az előrehaladás s
fejlődés korszakát látjuk újra beállni s a fejl-
ődés általánossága, a minden téren való gyors
előrehaladás meglepő arányokat ölt az egész
országban. Irodalom, tudomány, képzőművészet,
ipar, kereskedelem s munka minden ága hatalmas
lendületet vesz s a magyar civilizáció s kul-
tura rohamlépésben siet előre, helyrehozni év-
századok hibáját, hosszú korszakos harcok vissza-
fejlődéseit a béke rövidke éveiben.

Oh de mi ez a haladás a főváros fejlődéséhez
képest! És valljuk be őszintén, ez a meglepő
előnyomulás s felemelkedés a világvárosok sorába
természetellenesnek is látszott. Pedig nem volt
az, tudjuk, hogy nem az. Lázás hazafias munkát
akartunk végezni és a felszabadult erők kitörő
hatását láttuk csak megnyilvánulni. Ez terem-
tette a kis ócska városkákból Pest és Budából
a mai magyar metropolist, országunk szemé-
nyét.

S ha nézzük a statisztikát, akkor számtalanlag
látjuk a gyors előrehaladást bebizonyítva, mit
szemeinkkel is megcsodálhatunk. A negyven-
nyolcas évek előtt Pestnek százhetvennégy,
Budának pedig csak ötvenhét utcája volt.
És ezek az utcák is milyen ósdiak, kisvárosi utak

voltak a mai palotasorok, körutakhoz képest!
A fejlődés rohamossága különösen Pestet tette
nagygyá. Buda építkezésében s kiépülésében

kopott falaival körülvevő óriási területet. S milyen
lesz a Duna partja! A gót stílusú országház az
ő számtalan tornyával s kupolájával, a körü-
lőtte emelkedő paloták soraival.

Tekintsük most már Buda szabá-
lyozását. Ez a legnehezebb és leg-
hálátlanabb feladat. Buda számtalan
dombon fekszik. Mi csak ennek tulaj-
donítjuk Pesttel szemben való hátra-
maradottsága okát. Nem lehet úgy
építkezni itt, mint a szabad, domb-
talan, végtelen síkságba elterülő
látszó pesti oldalon. Mégis mi siet-
tette most Buda felépülését? A budai
polgárok feltámadt érzékenysége, mely
nem engedhette, hogy Pest mellett
a nagy múltú Buda egészen eltűnjék,
a feledés, a diestelen jelentőségte-
lenség sorába kerüljön. S megin-
dult a lokalpatriotismus szűlte áramlat,
szépitni, emelni, újjáépíteni Budát!
Az eskütéri híd s a Ferencz József-
(vámházteri-) híd felépülése pedig a
Gellérthegy egész környékének ren-
dezését s felépülését tette elkerül-
hetetlenné. Az eskütéri híd felépítése
következtében az építkezési arányok
az egész Döbrentei-utca megszünte-
tését igénylik. Itt egy park fog
létesülni. A híd északi oldalán ugyancsak egy
hatalmas közsétány fog létesülni. E két parkot
egy díszes alagút fogja összekötni. És így to-
vább . . .

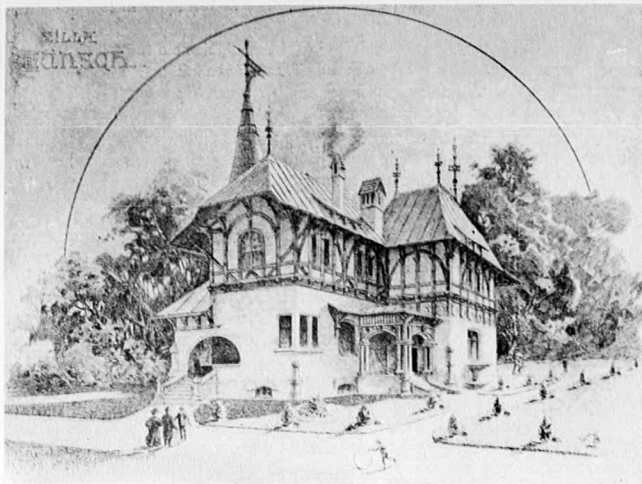
A mi még hiányzik, rohamosan létesítetik,
száz és száz, ezer és ezer munkás izzad és dol-
gozik, hordja szét a régi követ, csinál új fun-
damentumot, hordja millió számra a téglagyárak
számtalanjaiból a szükséges anyagot, hogy a
30 év óta folytatott munka befejeződjék s a nagy
magyar metropolis a fővárosokhoz méltó színe-
zettel és világvárosi jelleggel bírjon.

Mi ezután állandó rovatot nyitunk a fejlődő
Budapestnek, hogy képből és írásban ismer-
tessük azt. Jelen számunkban e bemutatás kez-
detét veszi s egy-két megkapóan szép részletet
találnak olvasóink Budapest építkezéseiből.

Ha csak nyomtatott képekből nézzük az elő-
rehaladást, még akkor is csodálkozunk és hihe-
tetlenségnek találjuk. Hát még a külföldi. Pedig
e gyors emelkedés és kiépülés okát — mint
már cikkünk bevezetésében is jeleztük — meg-
találjuk a felszabadult erők munkaképességében
s munkabírásában. A nagy nemzeti erő, a haza-
fias lelkesülés nagy csodákat teremthet. Az ősi
fészekből, a kis német városból így lett modern
székes-főváros, utólérve és elhagyva a nyugot
pompás metropolisait. És e pompás metropolis
tulajdonképpen még csak most áll a nagyvárosi
szabályozás előtt.

Milyen lesz pár év után a főváros képe!

Íme a munka, az építkezési kedv milyen ered-
ményt mutatott fel. Voltaképpen nekünk nem

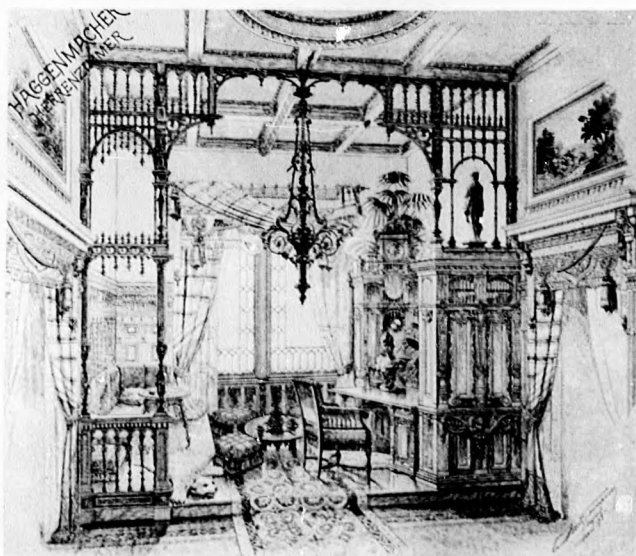
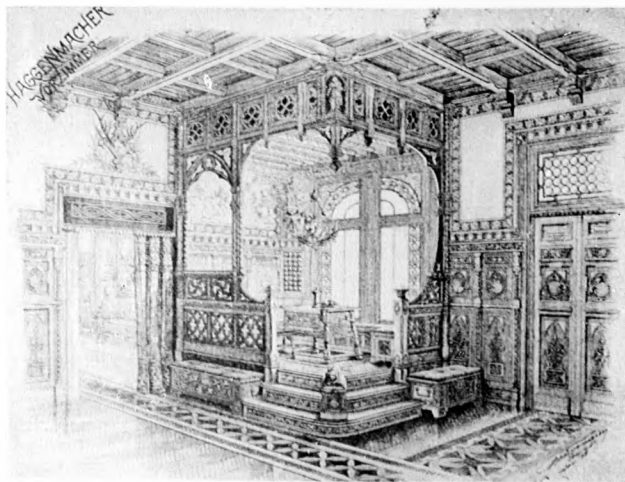

Épülő Budapest. (Brüggemann György építkezéseiből.)

most folyik csak az a lázas munka, minő már
a pesti oldal három évtized óta urálja.

Ha a pesti rész építkezését vesszük figye-
lembe, az ez oldalon teljesített nagymérvű szé-
pitkezés koronájával kell tekintenünk a szépités
befejezését, mely a Belváros és a Lipótváros
rendezéséből áll. A régi Belváros, mely gócz-
pontja volt s marad az új világvárosnak, most
szabályoztatik s adja meg az egész ragyogó
keretben a pompás képet. A keleti pályaudvartól
az építendő eskütéri lánchídig — melynek
költsége 5 millió forint felül lett előirányozva
— egy hatalmas útvonal fog létesülni. A híd
különbön hatalmas kompozíciójú s Európa
egyik látványossága lesz s már felavatását is
megállapították; az ünnepélyt 1901. október
havára tűzve ki. A Belváros tehát leveti ódivatú,
de előkelő ruházatát s felveszi a világváros
színpompás köntösét. Szép terek, hatalmas híd,
óriási bérpaloták, ritka stílusú s berendezésű pa-
loták fogják elfoglalni Irányi Dániel, Királyi
Pál-utcait, a Ferencziek terét, a kígyó-utcait, a
rózsa-teret. És elfognak tűnni a főváros neve-
zetes épületei, a kuriai épület lerombolását csak-
hamar követi a régi városháza, a Ferencziek
temploma, a belvárosi plébánia, a piarista gym-
nasium, ez évben csákányok alá kerülnek mind,
miként nem kimélte meg a kor Deák Ferencz
egyetemterei lakházát sem.

A Lipótváros képe máris impozáns és ezt az
impozáns képet most valósággal tündériessé
teszi a lerombolás alatt álló Újépület helyének
szabályozása. Új terek, szobrok, paloták, köz-
térletek, amelyek a nagyvárosi képet
foglalni az Újépület vastag,

Épülő Budapest. (Brüggemann György építkezéseiből.)

voltak építőmestereink és műépítészeink. Az építkezéseket külföldi emberek vezették. Magyar építőmestert s műépítést nem ismertünk az országban. A nemzeti erő nagy-nak és fejlődöttnek akarta látni a fővárost, a hazafias lelkesedés, az előretörésvég meghozta a gazdagok lelkében az építkezés kedvét, mindenki sietett telket biztosítani magának a főváros területén és ime az építkezési kedv s ösztön megteremtette a magyar műépítkezést.

Elsőrangú mesterek, műépítészek keletkeztek, már érdemes volt egy műépítész vagy egy építőmesterre nézve is magyarnak születni, nem kellett ezeket külföldről importálnunk s ma már oly előre jutottunk, hogy egyáltalán nincs az az új építkezés, mely nem lenne hazai erőkre bízva.

Nincs az az ipari, művészeti s másnemű ág, melynek terén oly hirtelen nagyságok és apostolok teremtek volna, mint e téren. Be akarjuk tehát mi most mutatni nemcsak az épülő Budapestet, a székes-főváros új pompázó köntösét, hanem felépítőit, újjáalkotóit is meg akarjuk ismertetni az országgal és színe előtt, ha már ugyan alkotásaikban nem volnának ismeretesek. Ezért határoztuk el, hogy a miképp az adatok rendelkezésünkre állanak s azokat beszereztük, oly módon, minden osztályozás, sorrendtartás nélkül bemutatjuk a főváros műépítészeinek, építőmestereinek alkotásait. Hiszszük, hogy olvasóközönségünk hálásan fogadja e nehéz vállalkozásunkat.

A fejlődő Budapest képeiből azután okuljon s tanuljon a vidék, a magyar fővárostól szegyenérzet nélkül vehet példát, mert nemcsak az a nagy érdeme a magyar metropolinak, hogy oly díszesen felépült, hanem hogy a maga erejéből, külföldi tekintélyek igénybevétele nélkül emelkedett a világvárosok legszebbjei közé.

A fejlődő és épülő Budapest képeiből itt adjuk az első sorozatot, melyet sok ciklus fog követni.

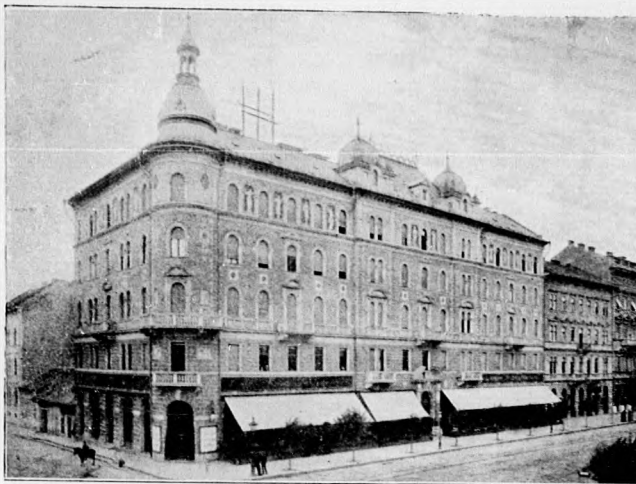
Brüggemann György műépítész alkotásával kezdjük ismertetni a mai fejlődő és épülő Budapestet. Három ábrát mutatunk be az ő számos, remekebbnél-remekőbb alkotásaiból.

Az egyik kép Wunsch Róbert nagyvállalkozó és ezementgyáros istenhelyi villáját ábrázolja, mely 1896-ban építettett fa- és gipszanyagból és a millenniumi kiállításon is egy pavillonként szerepelt. Előnye emez építkezési módnak a könnyű szétszedhetőség. Télen e villát szét-

Épülő Budapest. (Schubert és Hickisch utódai építkezéseiből.)

szedik és nyáron ismét összerakják, mely a beékelt levegőnyílások által célszerű és kényelmes menhely a hőség ellen.

Épülő Budapest. (Schubert és Hickisch utódai építkezéseiből.)

A következő két kép egy urasági lak belsejét mutatja. Az egyik egy úri szobát, míg a másik egy előtermet ábrázol. Brüggemann tervezte azonkívül a «Zion» pompás és általánosan ismert palotáját, az «Első leánykiházásító-egylet» palotáját, mely munkában Fleisch Róbert segédkezett, továbbá e műépítész nagy munkákat végzett a Ferencz József földalatti vasútnál (állomáshelyek, Perronok), ő tervezte a besztekerébányai takarékpénztári épületet s számtalan épületet és villát úgy a fővárosban, mint a vidéken.

Gaál Bertalan műépítésszel folytatjuk sorozatunk bemutatását. Egyik legelőkelőbb műépítészünk Gaál, ki 10 évvel ezelőtt kezdte meg itt a fővárosban munkásságát, miután tanulmányait a bécsi műegyetemen elvégezte. Egész sereg gyönyörűbbnél-gyönyörűbb alkotás jellemzi az ő 10 éves tevékenységét. Nincs Budapestben oly kerület, a hol egy-két villát és házat ne épített volna. Az utóbbi években épített alkotásaiból soroljuk elő a következőket: ő építette a Gerhardus és Fia czég Szerecsen-utca 41. szám alatti üzletházát, a dr. Czizler Armin Szondy- és Sziv-utca sarkán levő pompás bérházát, valamint az Alkotmány-utca 3. és 7. számú izléses és remek palotákat. Villái közül érdemes megemlíteni a Havas A. bankigazgató részére épített Nagy János-utca 31. szám alatt létező villát, a Zugligetben pedig Friedländer Jenő igazgatónak tervezett egy remek villát, míg a Népszínház-utca 34. szám alatt Brachfeld Szigfrid és Gézának tervezett egy négyemeletes bérházat; remek épület a Lipót-körút 20. számú ház is, mely szintén az ő tervezete és így tovább. Működése maradvány nyomott hagyott a fejlődő főváros szépségében és műépítészeti remekeiben.

Schubert és Hickisch utódai műépítés és építőmester (Aradi-utca 60.) czég is nem egy palotával díszítette a fejlődő Budapestet. A czég jelenlegi főnökei: Saupé Gusztáv, Eysen Károly és Kovács Sándor. Soroljunk el alkotásaikból egy néhányat.

1889-ben épület már a Podmaniczky-utca 18. szám alatti négyemeletes bérház tiszta olasz renaissance styben, melynek tulajdonosa özvegy Machlup Lajosné.

Szép a József-körút 56. száma alatt a «Matild-udvar», mely a Baross-utca sarkán alig öt éve épült korai olasz renaissance styben, melynek tulajdonosa Schubert Hermann, ki épp az építő czég egykori tulajdonosa volt.

A József-körút 85. számú bérház is említésre méltó. 1891-ben épült, ó-német styben, tulajdonosa dr. Dégen Árpádné.

Schubert és Hickisch utódai jelenleg hét különböző nagyobb bérházat építenek és előkelőségüket dicséri az is, hogy egyike millenniumi emlékünknél felállhatását is e kiváló czégre bízták.

Székely Vilmos műépítés és egy legügyesebb szakemberünk. Alkotásai számosak és monumentálisak. E sok alkotásból bemutatunk kettőt. Az egyik Redlik Jakab I. kerület, Attila-utca és Mikó-utca sarkán elterülő háromemeletes bérháza, mely meglepő ízlésességről tesz tanúságot, elegáns remek épület; az V. kerület Kádár utca 10. szám alatt van a Révay Oszkár és testvérek háromemeletes bérháza, mely szintén Székely Vilmos műépítész szakavatottságát dicséri.

Szabó János építész és építőmester alkotásaival is gyakran találkozunk az épülő Budapest palotásoraival között. Kezdjük a legmonumentálisabbal: ő építette a kőbányai római kath. templomot; az ekkor hirdett versenytárgyaláson részt ugyan nem vett, hanem az építkezés elvállalására külön felszólított. A Lechner Ödön műépítész tervei szerint épült templom építési költségei meghaladják a 400,000 frotot s magyar motívumok alapján épült és így páratlanul áll az egész országban. A templom képét lapunk legközelebbi számában mutatjuk be.

Szabó János egyéb remek építkezései: dr. Dirmer Lajos magánépülete (VIII. Zerge-utca 26. sz. a.), mely 1888-ban épült és berendezése is valóságos meglepő; a Salétrom-utca 10. sz. alatt levő ház, mely csak két év előtt épült, tulajdonosa maga Szabó János. Jelenleg az egész házat a VIII. kerületi előjáróság bírja bérben. A József-körút 34. szám alatti is pompás épület, melyhez érdekes reminiscenzia is fűződik. A szabályozott és kiépült József-körútnak ez volt az első háza.

Szabó János építész és építőmester minden alkotását e czikk keretében föl nem sorolhatjuk. 1883 óta működik önállóan Budapestben. Utóbbi időkben még a következő épületeket emelte s részint tervezte is: a Törley-palotát, Antal Gyula újvilág-utcai bérházát, Herzegh Mihály molnár-utcai bérházát, Lobmayer Károly-utcai kétemeletes házat stb.

Méltán foglal tehát helyet első sorozatunkban, melyben négy képpel vessz részt.

Ezzel első sorozatunkat befejezzük, hogy azt jövő számban folytathassuk.

Budapest.

Le principal but de notre numéro guide est de présenter la capitale de la Hongrie aux étrangers.

Cette tâche très difficile il y a quelques années, est devenue très facile à remplir maintenant, après les fêtes brillantes de l'année millénaire 1896, où nous fumes à même de prouver les progrès immenses, réalisés par nous à pas de géant dans toutes les branches de l'industrie et de la civilisation. En effet, nous doutons qu'il existe en étranger qui n'ait pas encore entendu parler de Budapest.

Budapest est aujourd'hui une métropole (cette qualification lui revient par son étendue et par le nombre croissant de sa population). C'est grâce à ces progrès qu'elle a pu souhaiter la bienvenue à des centaines de milliers de visiteurs.

Pendant l'exposition millénaire, plus de 3,000,000 de visiteurs sont venus l'admirer.

Épülő Budapest. (Schubert és Hickisch utódai építkezéseiből.)

Épülő Budapest. (Szabó János építkezéséből.)

Qu'était Budapest il y a cinquante ans ? Un grand désert. Il y a vingt-cinq ans, un grand tas de vieilles maisons. Et aujourd'hui, palais à côté de palais. Telle est l'histoire de Budapest, il y a un peu de temps, le néant, et maintenant le centre de l'Orient tout entier. Ce ne sont pas là de vaines louanges, ce sont des faits.

Voici quelques données de statistique pour prouver ce que nous avançons :

Au commencement de 1870, Budapest ne comptait que 250,000 habitants et aujourd'hui elle dépasse de 600,000. Là où se trouvent aujourd'hui des avenues splendides, ne se trouvait pas même une cabane, pas même un habitant. Le grandiose édifice du nouveau Parlement s'élève sur d'anciens terrains marécageux. On ne connaissait ni les tramways, ni les quais, ni le gaz, ni la lumière électrique. Depuis, Budapest a quintuplé son étendue. En vingt ans, trois nouveaux théâtres se sont construits : le théâtre populaire, l'Opéra et le Vaudeville, de sorte qu'aujourd'hui le public peut choisir entre huit ou neuf scènes. En vingt ans, on a construit quatre nouveaux ponts ; le dernier vient d'être inauguré en 1896 et le cinquième sera dans deux ans. Dans la dernière décennie se sont achevés : l'avenue Andrassy, le grand boulevard, la gare centrale, la Basilique, l'église St. Mathias, le nouveau Parlement, qui n'a pas son pareil en Europe, l'abattoir, la Douane, les entrepôts, les Halles et le palais de Beaux-Arts. Si nous y ajoutons le pont suspendu, le

tunnel, le Musée national, la Redoute, le théâtre national ect. nous croyons avoir justifié ce que nous avançons.

Toutes nos statues, érigées en mémoire des fils illustres de la patrie hongroise, l'ont été dans le même laps de temps.

Partout on nous portons nos regards, partout neuf, archi neuf.

*

Il est impossible de parcourir Budapest en un seul jour. Il faut échelonner ses courses en plusieurs jours, et il est bon de prendre une voiture découverte pour bien voir tout ce que Budapest peut offrir.

Nous commençons notre promenade par le Corso de Budapest, le point le plus admirable de toute la ville.

Nos regards sont ensorcelés par le coup d'œil splendide que nous offre le mont St. Gellért, les quais de Bude et le palais royal.

En traversant le fleuve en bateau mouche, nous apercevons à gauche : le pont neuf François-Joseph, le bain de Rudas, le passage du palais royal avec la statue en bronze de Nicolas Ybl et maintenant à droite : le pont suspendu et derrière nous l'imposant édifice de la Redoute.

Pour monter à la forteresse, il est préférable de prendre le Funiculaire qui nous y transporte en une minute. De là on joint d'un panorama magnifique sur l'étendue de Pest. La capitale de la Hongrie se présente dans toute sa splendeur et dans toute sa beauté. Il faut l'avoir vu pour en avoir une idée.

En quittant le funiculaire nous avons à gauche le Palais royal, bâti sous le roi Béla en 1247 ; il tomba plusieurs fois en ruines, jusqu'à ce qu'il eût reçu sous Marie-Thérèse sa forme actuelle ; il est en train d'être construit sur un plan grandiose.

En nous dirigeant du côté opposé de la Forteresse, nous remarquons que Budapest est entourée de montagnes, qui servent de but d'excursions au public. De là, nous embrassons la rue du faubourg St.-Christine et de l'ancienne ville serbe.

La citadelle qui se trouve sur un monticule ne subsistera pas longtemps ; à sa droite se trouve le grand hôpital militaire, le palais du comte de Karacsony et la gare du chemin de fer du sud.

Plus loin, l'église du Schwabenberg, plusieurs villas éparses sur le Jánoshegy et plus loin un belvédère, but ordinaire des promenades de S. M. la reine Elisabeth.

Dans la Forteresse elle-même, nous ne rencontrons que de vieux bâtiments. C'est là que se trouve la statue en bronze du général Hentzi. A droite, se présente le palais du Ministre-Président, à gauche le palais de l'archiduc Joseph, et en face celui du Ministre de la guerre.

Derrière ce bâtiment se trouve l'ancien théâtre de Bude, qui était anciennement un cloître,

Nous arrivons à la place Disztér où nous voyons la statue de Honvéds ; plus loin, l'église St. Mathias devant laquelle s'élève plus tard la statue équestre du roi Saint-Etienne.

Nous descendons par un escalier en pierre au faubourg Viziváros, d'où un tramway électrique conduit jusqu'à Ó-Buda (Vienne-Bude). Cette partie de la ville est la plus ancienne de toutes ; elle existait déjà du temps des Romains, comme il est démontré éloquentement par l'ancien amphithéâtre et le bain romains exhumés de nos jours. C'est ici qu'est un chantier très célèbre, les bains de St. Lucas et le Császár-fürdő. A droite nous avons un ravissant coup d'œil sur le nouveau Parlement et à gauche le tombeau de Gul-Baba, dernier vestige de la domination turque.

Nous rentrons.

*

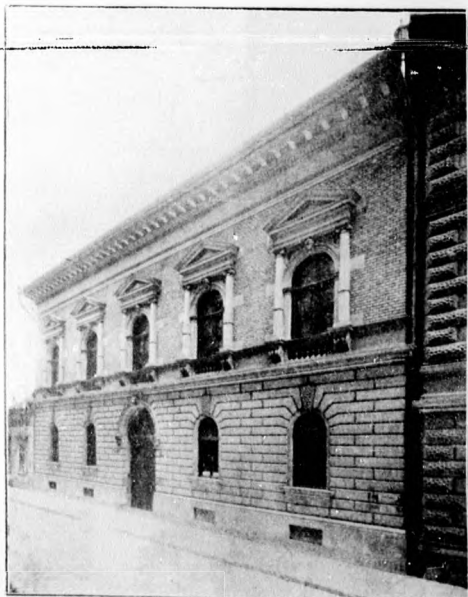
Le deuxième jour nous commençons notre promenade encore par le Corso.

De là nous traversons la rue Marie Valerie nous sommes à la Redoute, dont les détails pittoresques se prêtent très bien de près à l'étude.

Au bout de la rue se trouve la place François-Joseph avec trois statues en bronze.

La première est celle du baron Joseph Eötvös, poète et homme d'Etat hongrois.

La seconde celle de François Deák, le père du compromis de 1867, surnommé le sage de la patrie.

Épülő Budapest. (Szabó János építkezéséből.)

Épülő Budapest. (Szabó János építkezéséből.)

La dernière nous représente le comte Étienne Széchenyi qui fut le créateur du pont suspendu, de l'Académie et de la Compagnie de navigation à vapeur sur le Danube.

C'est aussi là que se trouve le club du parti libéral, tandis que du côté opposé, derrière le palais de l'Académie sont : le nouveau Parlement, le Ministère de la Justice et de l'Agriculture et plus loin le palais de la cour de Cassation. Ce quartier sera le plus beau de tout Budapest.

Non loin de là, nous arrivons au Palais de Justice et au Ministère des Cultes et de l'Instruction Publique. De là nous tournons sur le boulevard de Vác, pour contempler la basilique et l'entrée de l'Avenue Andrássy. Dans cette avenue, les palais succèdent aux palais, chacun van une fortune ; le plus beau d'entre eux est l'Opéra royal de Hongrie avec les statues de François Liszt et de François Erkel.

En continuant notre route, nous apercevons à gauche l'établissement Somossy et plus loin la place de l'Octogone, où l'avenue Andrássy croise les grands boulevards.

Au bout de ce magnifique Avenue, après avoir dépassé le Palais des Beaux-Arts et le panorama de l'Invasion hongroise par Feszty.

Nous voilà au Bois de la ville où quelques vestiges éparses de brillante Expedition millénaire subsistent encore, notamment le grand palais d'Industrie, et le groupe historique ; plus loin : le panorama polonais, et le panoua de l'enfer du Dante.

Nous revenons par les rues Damjanich et Rottenbiller et aubout, nous trouvons à l'avenue de Kerepes avec la colossale gare centrale.

En descendant cette avenue, nous passons devant le théâtre national.

Au bout de l'avenue Kerepes commence la rue Louis Kossuth avec le Casino National et le Casino Hongrois.

Nous rentrons par la Váci-utca et la Koronaherzeg-utca, bordée de beaux magasins.

La troisième journée, nous partons en pro-

jeté, à une seule arche. Tout près, nous apercevons l'église paroissiale. Derrière cette église, perce la tour du vieil hôtel-deville. De là, nous continuons notre route sur le quai, jusqu'à la place de la Douane.

C'est ici que se groupent le palais de la Douane, les Halles centrales et à une petite distance les Entrepôts.

Devant les Entrepôts, s'ouvrent les grands

rois de Hongrie avec ses ruines pittoresques, Esztergom, la résidence du princeprimat de Hongrie et Gödöllő, le séjour d'été de la dinastie.

Voici les liend d'amusement les plus recommandables :

L'Opera royal de Hongrie avec sa vaste répertoire et ses artistes de renom européen. Son orchestre n'est dépassé pas même par celui de Paris.

Le théâtre national, le plus ancien théâtre de Budapest, le théâtre populaire, le Vaudeville.

Établissement Somossy grand et fort élégant.

Très intéressant à visiter : le Palais de Beaux-Arts, dans le Bois de la ville.

Voici les principaux panoramas de Budapest.

Le plus populaire et le plus remarquable le Panorama de Feszty au bois de la ville.

Le second Panorama est celui de Jean Styka et W. Kossak, situé entre le panorama Feszty et celui de l'enfer.

Nous recommandans finalement le troisième Panorama celui de l'Enfer de Dante au bois de la ville, et le Plasticon sur l'avenue Andrássy.

Nous devons nous allarder sur le caractère balnéologique et industriel de Budapest.

Il y a peu de villes sur le continent qui possède l'autant des thermes et des sources thérapeutiques que nous.

Voici les établissements principaux :

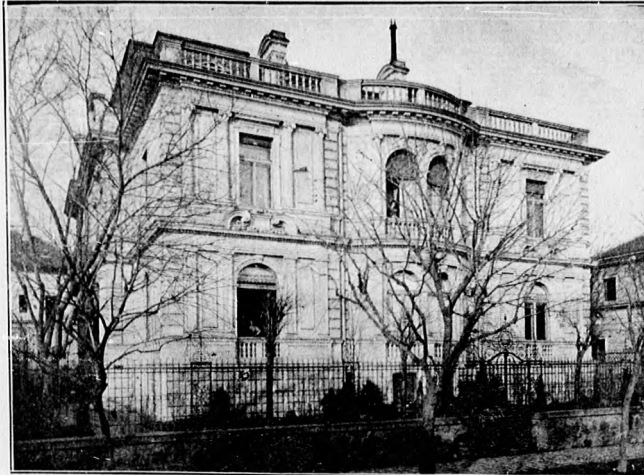
Les bains de Rudas et de Rác.

Les bains de St. Lucas et de l'Empereur (Császár-fürdő).

Nous devons aussi parler des bains de l'île Marguerite, qui appartient à l'archiduc Joseph. Cette île est la perle de la capitale. Elle est accessible par les bateaux — à vapeur.

Enfin la source saline de Malloni.

Sur le territoire de Pest, se trouvent les bains artésiens, et sur les grands boulevards, est un

Épülő Budapest. (Gátl Bertalan építkezéseiből.)

boulevards avec la caserne de Marie-Thérèse à la jonction de Üllői-ut.

Dans cette dernière rue, se trouvent la manufacture de tabac, la Clinique, où les malades sont traités par les premières som-mités méds cales du pays.

Au bout de la rue Üllői-ut sont : le jardin botanique, l'Académie militaire hongroise, la Morgue et les grands hôpitaux.

Nous continuons notre chemin sur le grand boulevard, pour arriver de nouveau au théâtre populaire et au palais de la Cie. New-York avec son café somptueux.

Nous passons de nouveau devant une rangée de palais fast — tueux, tous bâtis dans la dernière décade et nous arrivons à la gare de l'Ouest et plus loin au théâtre de Vaudeville et au pont St. Marguerite.

Nous rebroussons chemin par la rue Nádor pour arriver au boulevard du Musée, où s'élèvent l'Ecole polytechnique, la Chambre des députés, le Musée national avec la statue du poète Jean Arany.

L'entrée des galeries du Musée national est gratuite et on peut les visiter tous les jours, jusqu'à une heure après-midi.

Derrière le Musée, se trouve le quartier. St. Germain hongrois avec les palais des trois Károlyi, Esterházy, Batthyányi, Révay, Festetics, Teleky, Nikolics, Huszár etc., et le manège national.

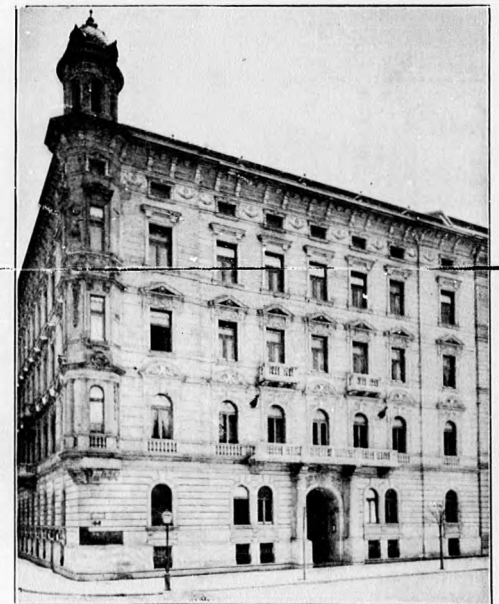
Nous reutons par la rue Keckemét, où nous passons de vant l'Université et devant Caisse d'Epargne hongroise.

Si l'on dispose d'assez de temps, il est recommandable de visiter les égálie paroissiales du faubourg Elisabeth et Joseph, les abbatoirs, la synagogue, les chantiers d'O-Buda, ainsi que les caves de Promontor, où se trouvent les dépôts des grands marchands de vin hongrois, Dietzl, Törley, la fabrique de champagne de Louis François et la fabrique de Cognac de Czuba-Durozier.

Les visiteurs sont for bien accueillis à la brasserie bourgeoise de Kőbánya et chez Dreher. Comme excursions, tres-recommandables :

Le Svábhegy. On le gravitain moyen d'un funiculaire, on l'arbre de norma et le Zugliget servent de but, de même que le Jánoshegy, qui est le point le plus élevé de cette contrée et enfin le restaurant de la belle bergère et l'île St. Marguerite, dont nous avons déjà fait mention dans la rubrique des bains.

Pour les excursions de plus grand calibre, nous avons Visegrad, l'ancienne résidence des

Épülő Budapest. (Gátl Bertalan építkezéseiből.)

grand établissement de bains de vapeur. Les bains, Gschwindt, Diana etc.

Voici quelques données sur les progrès réalisés par Budapest comme ville industrielle.

Le nombre de fabriques monte à 451.

Voici les principales : Ganz, Schlick, Lang,

Épülő Budapest. (Gátl Bertalan építkezéseiből.)

menade à droite ; nous rencontrons, la statue du grand poète hongrois, Alexandre Petőfi, qui mourut comme il l'avait souhaité, sur le champ de bataille, pour sa patrie.

Devant la statue, s'étend le marché aux fruits l'ou trouve tous les specimes de la pomologie hongroise.

Sur cet emplacement s'élevra le grand pont

fabriques des machines, Danubius, D. D. S. G. chantiers, Kraus, Hagenmacher moulins, Linser, Kraus, Stern raffineries etc.

Pour les moyens de transport, nous devons avant tout, mentionner les tramways de Budapest, et les tramways électriques.

Le prix des voitures est à l'heure, de 1 fl 50 pour les voitures à deux chevaux et de 1 fl. à un seul cheval.

La course à la gare est fl. pour les voitures à deux chevaux et 1 fl. 20 pour les voitures à un cheval.

Il y a aussi des Omnibus.

Eine vereinsamte Felseninsel im europäischen Meere.

Über 400 km nördlich von Irland und 300 km von der bekannten Insel St. Kilda in den Hebriden liegt, gänzlich vereinsamt im Atlantischen Ocean, die Felsenklippe Rockall. Schon vor einigen Monaten machte diese von sich reden, indem darauf hingewiesen wurde, dass die Errichtung einer meteorologischen Station auf diesem Felsen von der grössten Bedeutung für die Wettervorhersage in Europa sein würde. Mit der Einrichtung einer solchen Wetterwarte scheint es aber noch gute Wege zu haben, wie die von der irischen Akademie eingeleiteten Untersuchungen gezeigt haben.

Épülő Budapest. (Székely Vilmos építkezéseiből.)

Es ist äusserst schwierig und gefährlich, mit einem Schiffe sich an den Felsen heranzuwagen, und im Laufe des Jahrhunderts ist es nur fünfmal gelungen, ihn zu erreichen. Fischerboote kommen freilich häufiger in seine Nähe, da die Klippe sich auf einem untermeerischen Rücken erhebt, der Gelegenheit für reichen Fischfang bietet. Der Fels der Insel erhebt sich 21 m über das Meer und hat einen Umfang von 90 m. Die Meereshöhe, von der er aufsteigt, liegt etwa 180 m unter dem Meeresspiegel und erstreckt sich um den Felsen herum 160 km in nord-südlicher und 80 km in ost-westlicher Richtung. Die irische Akademie in Dublin hat nun alles Material gesammelt, das mit Bezug auf die Insel Rockall bekannt geworden ist und auch zweimal eine kleine Expedition nach derselben ausgesandt; diese Unternehmungen sind beidemal missglückt. Auf der ersten Reise mit dem Dampfer «Grannaile», der am 3. Juni 1896 Irland verliess, erblickte man wegen der Ungunst der Witterung das Eiland erst nach drei Tagen. Der Gischt der Wogen ging vollkommen über den Felsen hinaus, so dass eine Landung nicht gewagt werden konnte und das Schiff am nächsten Tage unverrichteter Sache umkehren musste. Eine zweite Fahrt noch in demselben Monat verlief ebenso ergebnisslos, doch gelang es wenigstens, einige Photographien des Felsens aufzunehmen. Derselbe erscheint darauf als Kegel, dessen Höhe grösser ist als sein Durchmesser, der Gipfel ist weiss von der Menge des dort abgesetzten Vogeldüngers. Man machte auf der Meereshöhe in der Umgebung der Insel einige Netzüge, welche viele abgestorbene Kammuschelnschalen in die Höhe brachten; da diese Muscheln in solcher Meerestiefe nicht gelebt haben können, so ist

anzunehmen, dass der Meereshöhe hier allmählich in die Tiefe sinkt. Das Gestein des Felsens, das von früheren gelungenen Expeditionen 1810 und 1862 mitgebracht wurde, ist ein Granitporphyr, der den wissenschaftlichen Namen «Rockallit» erhalten hat.

Irodalom, művészet, tudomány.

Színházainkról.

Nem akarunk perbe szállani a színházak vezetőségeivel, mert sokkal jobban becsüljük a magyar színházaknak misszióját a magyar főváros német lakosságára s az orpheumok sokaságával szemben, sem hogy őket ütni vagy megbántani akarjunk. De azért nem idegenkedünk elmondani egyetmást tapasztalatainkról, melynek elhallgatásával sokkal inkább árthatunk a műintézeteknek, mint észleleteink őszinte nyilvánításával.

Hát ugyan mit tapasztalunk? Megmondjuk nyíltan. A mennyire örültünk a főváros színházainak elszaporodásán, mely a kultúra szempontjából megbecsülhetetlen, ép úgy aggaszt bennünket a színházak közt folyó és forrongó titkos versengés, harez, gyűlölet és irigység. A küzdelemnek a művészet terén, a produkálás, az előadás keretében kellene méltóan és méltóbban érvényesülni és akkor nemes versengés fejlődne ki, mely a kultúrára és az irodalomra csak újlag áldásos hatással lenne, de kulisszaprocessusoknak, torzsalkodásoknak, gyűlölködéseknek, agyarkodásoknak a háttérben sínes helye. Egy-két színház pedig retentő harcra folytat. És mi a legsajnosabb az egész gyűlölködésben: bevonják, befonják a sajtót is. S új korszak kezdődött a színházak életében: a *vásári reklámozás*. Majdnem minden színháznak és különösen a magán-színházaknak megvannak a maga lapjai, melyekkel a jó viszonyt s barátságot fenntartja és akként tartja fenn, hogy azokat a lapokat elhalmozza a maga előadásaira, darabjaira, tagjaira vonatkozó reklámhírcelével. De ez még semmi. Annyira tudták vinni ezek a színházak, hogy a kritika is egyoldalú. A mely színháznak valamelyik lap protektora, az megdicséri annak a legrosszabb darabjait s viszont e műintézetekkel szemben ellenlábás színháznak legjobb nőjü darabját is agyondorongolja. Ime tehát, a színházak viszálykodását első sorban ártatlanul a színműírók sínylik és keserülnek meg.

Ezen végre is változtatni kellene már. Egy színház sem él meg egy-két lap reklámszájü dicséretéből tíz lap kárhözváltásával szemben, de a színházaknak szüksége van a lapok pártatlan kritikáira, melyek reklámközleményekké nem fajulhatnak. A közönség megérzi ezt finom idegeivel s ha egyszer-kétszer becsapódik s színházba megy, hogy egy jónak hirdetett darab helyett ostobaságot lásson, felvilágosodik, s egyáltalában lemond a színházi élvezetekről. S akkor ugyan kik sínylik meg a közönség közönyét, ha nem a színházak? Ezt jó lesz megfontolni a tisztelt direktor uraknak, mert azt bizonyára tudják, hogy ha kiüt a közöny, az többé elfojtani nem tudják, és akkor kiüt a csőd is, a *művészetek csődje*. No, de hála Isten, ettől még messze állunk. Ép ezért azonban ajánljuk a tisztelt igazgatóknak, tegyék félre a kenyéringységet, a torzsalkodást, a czélra nem vezetű gyűlölködést, s nemcsak kenyérok lesz, de vagyon is gyűjthetnek s teli *színházakat*, előadásokat produkálhatnak, csak legyen jó szándékuk s jó művészet színterük. A rovás még nagy és számos arra, hogy ennyi kis színházat megtöltessen néprétegeiből.

Itt említünk meg egy másik körülményt. Fáj tapasztalunk, hogy a magyar kir. Operaházat, sőt a Nemzeti színházat a kritika kegyetlensége sokszor jogtalanul is majdnem *agyonüti*. Mindig azért kiabálunk, mért olyan nagy az Operában például a defizit és mégis a lapok egy része azon van, hogy a közönséget az odamenéstől egészen elrémítse.

Ezek után nézzük az utóbbi napok művészeti eseményeit:

Az Operaházban megmarad Vasquez Molina grófné, e műintézetben ez a legnagyobb és a legörvendetesebb esemény. Szívűl gratulálunk az igazgatósnak, hogy minden más szempontot aláhelyezett a művészeti kérdésnek. Tehát Vasquez marad és a közönség is csak hállával fog adózni a sokat szidott igazgatósnak korrekt eljárásáért.

Nem hagyhatjuk szó nélkül Zilahyné vendégszerelését az Operában. Lohengrinban lépett fel Elzánák. Kiváncsiak vagyunk, hogy általános siker után, miért megy e magyar művésznőnek szerződötése oly nehezen keresztül az Operaházban. Talán senki sem próféta az ő hazájában?

A nemzeti színházak egy premierje volt. Előadta a «Rejtett arcz»-ot Blumenthaltól. A jó előadást hidegen

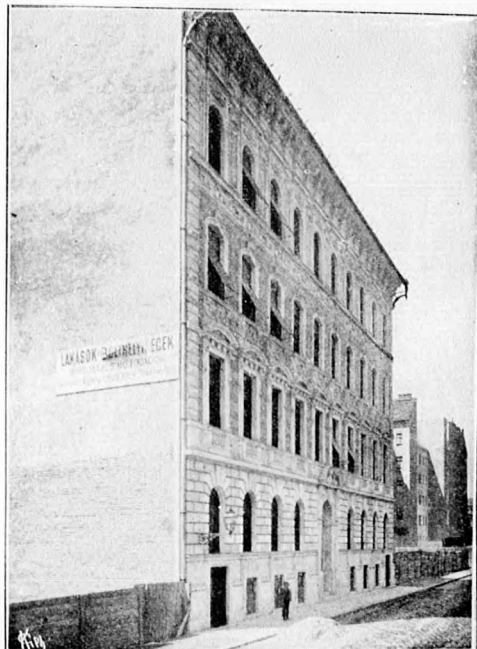
hallgatta végig a közönség. A darab tehát féligmeddig megbukott. De hisz a Sudermann legjobb darabjaihoz sem jár el a közönség. Maga Feszetics panaszkodott egykor az «Othon» első előadásánál: Ilyen jó kritika s ilyen kicsiny közönség!

A dolog nyitja pedig abban rejlik, hogy a közönség nem szereti és nem kívánja a német darabokat, ezt a nemzeti színház pénztárkimutatásával a legjobban lehet bizonyítani.

A Rejtett arczban nagy sikert aratott *Csillag Teréz*, *Alsözegly* és *Náday*.

A *Magyar Színház* új darabja «*Konrad pöre*», melyet a kellő sikerre nem tudtak vinni a színház két fiatal kezdű primadonnája: Somló Emma és Hetey Aranka. A darab jó, sőt nagyon jó a közepes előadáshoz képest.

A *Vigszínház* a «*Két Tempest kapitány*» című angolból fordított bohózatával akar a nyári hetekre telt házakat biztosítani. Pry Pál szerzője, Poole John írta e darabot, mely a szerzőnek egyik legrégibb műve. Alakjai természetesekek, a bohózat humorra hat, noha meséje nem egészen eredeti. Rövid kivonatban ide is iktathatjuk: Melville kisasszonyt a gámyja csak egy étesebb vagyonos úrhoz akarja feleségül adni. Ez indítja a fiatal Tempest Hektort arra, hogy felhasználja nagybátyja egy

Épülő Budapest. (Székely Vilmos építkezéseiből.)

vén és gazdag kapitány jó hírét, sőt parokáját is és mint idősebb Tempest oltárhoz vezető szíve választottját. Az öreg Tempest a visszaélésre lármát csap, de végül minden kiegyenlűdik. Nem annyira a tárgy, mint az alakok kidolgozottsága hatott a közönségre. Gált, Gothot, Hegedűst és Nikolínát halmozta el legtöbb tapssal a háladatos közönség.

A Kisfaludy-színház küzd a magyarság érdekeért s miután Tatay Adolf dr. is egy egész Országhért küzdött, hiszűk, hogy mint a színpártoló bizottság elnöke, tudni akarja s teljesíteni is fogja kötelességét az őbudai elszigetelt kis magyar színház érdekében!

Nem mulaszthatjuk el örömlünknek adni kifejezést a miniszterelnöknek a fővároshoz intézett átíratá alkalmából, melyből megtudtuk, hogy a tűz és patkányfészek (értsd: Várszínház) szintén csákány alá kerül és felépítetik az állandó budai színház, feltéve, hogy a bölcs tanács és városi törvényhatóság nem kapzaskodik és nem késedelmeskedik.

A színházak általában véve érzik a nyári szezon beálltát, de azt hiszűk a közönség is — kétszeresen érzű. Egyébiránt a Duna vize csendes és a primadonnák szerre repűnek, mert a Duna csendes vizét is hidegnek, a Budapest levegőjét pedig melegnek találják. Megkezdűdtek s csakhamar befejezűdnek a bucsú-fellépések.

Mire talán haza szállingűznak, az Operaház és Nemzeti színházak is meglessz az új intendánssa.

Jó is lesz. A lapoknak már úgy is szükségűk van valakire, kit jó kiporolhassanak.

Das erste wirkliche Volkstheater in Russland.

Der Prinz Alexander von Oldenburg, der Vorsitzende des St. Petersburger Curatoriums für Volkstheater, hat aus der früheren Manége der Junkerschule ein Volkstheater herrichten lassen, das mit dem neuen Jahre seine Pforten aufgethan hat. Das auf der St. Petersburger Seite befindliche Gebäude macht mit seinem säulengeschmückten Vestibül einen stattlichen Eindruck, und weithin glänzt die Aufschrift: «Narodny Theater — Volkstheater». Die gewaltige Manége ist in drei Theile getheilt: Die Bühne mit den Garderobe- und Decorations-Räumen, der Zuschauer-saal und das Foyer mit den anschliessenden Buffet-Räumen. Die Bühne ist so eingerichtet, dass sie die Inszenirung der grössten Stücke mit allen möglichen elektrischen Effecten gestattet, der Zuschauerraum fast etwa 4000 Personen, und darunter sind für etwa 1000 Stuhlsitze vorgesehen. Für den Eintritt in die Manége mit dem Recht, der Theater-Vorstellung beizuwohnen, werden nur 10 Kopeken (20 Pfg.) erhoben, die Stuhlsitze kosten 12 bis 75 Kopeken. Im Foyer ist ein Thee-Buffet mit verschiedenen Gerichten zu den billigsten Preisen aufgeschlagen, ein anderes Buffet ist für das russische Nationalgetränk «Kwass» und Süßigkeiten bestimmt, und endlich findet sich hier auch eine Küche, wo der Koch vor den Augen des Publicums warme Speisen zubereitet. Es sind sehr sinnreiche Vorkehrungen getroffen und eine so vorzügliche Ventilation geschaffen, dass das Foyer trotz der Küche von jedem Küchengeruch frei bleibt. Die Preise für die warmen Speisen sind gleichfalls erstaunlich billig; eine grosse Portion gratener Leber z. B. 10 Kopeken. Gehacktes mit Maccaroni oder Kartoffeln 7 Kopeken u. s. w. Das Theater spielt zwei Mal in der Woche und ausserdem an Sonn- und Feiertagen. Die Leitung ist dem Director des Theaters auf Wassili-Ostrow, Kawalewski, übertragen, der es verstanden hat, in seinem Wassili-Ostrow-Theater eine gute Kunststätte für die einfacheren Classen der Bevölkerung zu schaffen, und deshalb für den geeignetsten Mann zu der Lösung der freilich schwierigeren Aufgabe befunden wurde, nun auch die untere Arbeiter-Bevölkerung an edlere Lebensgenüsse zu gewöhnen, als sie die Schnapsverteilung in den schmutzigen Schänken zu gewähren vermag. Die ersten Theater-Vorstellungen sind von den Arbeitern sehr eifrig besucht worden, es waren immer mehr als 3000 Zuschauer, so dass sich hoffen lässt, dass das Volkstheater in St. Petersburg einen guten Boden für seine Entwicklung finden wird. Sobald erst einige Erfahrungen gesammelt sind, wird wohl auch das reiche Moskau mit der Gründung eines Volkstheaters vorgehen Reiche Leute, welche Willens sind, für gemeinnützige Zwecke grosse Summen herzugeben, hat gerade Moskau genug; es braucht sich doch nur der Mann finden, der den Plan eines Volkstheaters in Moskau aufnimmt. Ein solcher wäre zweifellos das frühere Moskauer Städtchöpf, der von einem Wahnsinnigen ermordete Alexejew gewesen, oder auch der frühere Moskauer Oberpolizeimeister Obrist Wlassowski.

A divat.

Csevegés.

Sokan azt mondják: minden szép, a mi divat. Igazabban mondanak azonban azok, kik száma nézve kisebbek, de azért azt mondják: mindaz divatos is, a mi szép. Hozzunk fel reá példákat.

Nagy divat volt valamikor a krinolin, ma ki találja e viseletet szépek? Nagy divat volt a fehér paróka még II. József korában is. Már most kérdem, mikor fest jobban egy fiatal leányarc, aranyzóke hajfürjeivel-e, vagy ha rizporozott fehér paróka takarja el a gyönyörű, természetadta hajkoronáját? . . . Sokszor ilyen a divat!

Nincs-e tehát több igazság abban az állításban, hogy minden szép: divatos. A szép arcz mindig divatban marad, vagyis addig marad divatban, míg a szép arcza ránczok nem gyűlnek. Mindig csak kicsiny láb lesz a divatos női láb, hiszen ez már ezer és ezer év óta tiszták s még mindig divat nálunk, akárcsak mint Japánban, hol csecsemő korukban kezdik a leányok lábát aprókká nyomorítani. Mert a kicsiny láb szép.

A fülbevaló is mindig divatban marad, pedig talán fülbevalót Éva anyánk is viselt már.

De ez csak általános jellemzése a divatnak. Menjünk a részletekbe. Azt mondják, a divat rettenetesen szélséyes és így költséges. Minden perczben más-más képbe, ruhába, alakba, formába öltözik a divat, s az ember, hogy mindig a divatot kövesse, mesés áldozatokat hoz.

Ez azonban a valóságban csak azt jelenti, hogy az emberek igen szélséyesek, mindig újat és újat találnak ki, s akár izléstelen az az új, akár nem: divattá csinálják, mert új. De mert legtöbbször izléstelen, hát csak két hétig marad divatban, éppen addig, míg Párisból Berlinbe, onnan Bécsbe s végre hozzánk költözködhetik, autátn le is tehetjük azt az újat. . . .

Eddig csak a női divat járt sok szélszélességgel és változattal. Egyik évben olyan kalapokat hordtak asszonyaink, hogy fejük bújját is alig-alig fődte be, a

mozognak, beszélgetnek, viselkednek, divatosan szuroznak s divatosan teszik el magukat holnapra. Mondjunk el egy pár ilyen divatos szokást. Divat, hogy önangyága a műélvezet s a művészet rovására tíz perczel később menjen el a színházba s félórával előbb hagyja ott a darabot, mintsem az befejeződnék. Pedig ez már elég régi és oktan divat arra, hogy kikopják a divatból.

Divat, hogy a háziasszony mindig elragadónak, bájosnak, szellemességben kifogyhatatlannak, kedvességben eligézönek tartassék. Persze ez a csodabogár háziasszony-személyben mindennap változik. Divat, hogy a fiatal-ember fűnek-fának bókolkon. még akkor is, ha völgyény, persze ez esetben menyasszonyával minél kevesebbet foglalkozék. De hisz minek soroljam mindezt fel, mikor az is divat ma már, hogy az asszony az urát megcsalja. . . .

Divat, hogy a kereskedő egy kétszer megbukjék, a szerelmes pár marólugot igyék, a pénztáros defraudáljon, a kaszinói tag hamisan kártyázzék, a gróf demokrata legyen, gyerkőczök párbajozzanak stb. . . .

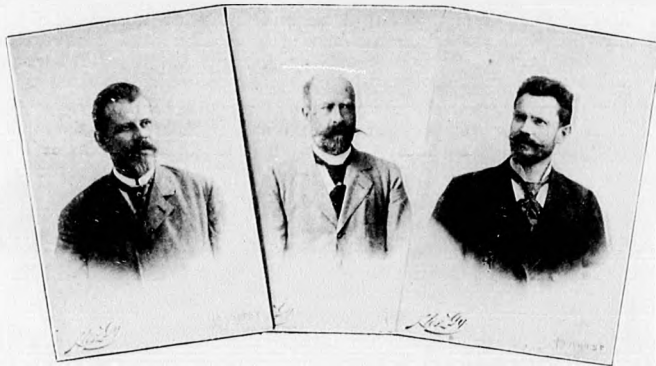
Most már a divat szélszélességét véve alapul, mely az egyik szélsőségből a másikba rohan, azt a szerény kérdést vettem fel: a pénznélküli öreg leányok mikor jönnek már divatba? . . . *Huncsút.*

Die Nordpolfahrt des Herzogs der Abruzzen.

In Bezug auf die geplante Nordpolfahrt des Herzogs der Abruzzen kommen jetzt Einzelheiten des kühnen Planes in die Oeffentlichkeit.

Der savoische Prinz plant thatsächlich, weiter vorzudringen, als Nansen, und, wenn möglich, als Erster den Nordpol zu erreichen. Im «Corriere della Serra» und im «Cittadino» schreibt man wie folgt darüber: Es ist ein aussergewöhnliches Schauspiel, dass ein reicher und tüchtiger Officier der italienischen Marine und dazu ein Prinz des königlichen Hauses ganz im Stillen sich anschickt, auf eigene Kosten eine Expedition nach dem unbekanntem Norden zu unternehmen. Jedenfalls wird der Reisende, wer immer auch es sein mag, dem es glückt, in unbekanntem Polargebiet vorzudringen und den Nordpol zu erreichen, sich und sein Vaterland ehren, und zwar in höherem Grade, als es den Besten unserer Zeit vergönnt war. Es tröstet und erhebt uns als Italiener, dass diesmal ein Landsmann von Christoph Columbus und Galilei das grosse Wagniss unternimmt. Sein Erfolg ist ja fraglich, aber er wird schon grosses leisten, wenn er den Spuren Nansen's folgt. Der König theiligt sich mit einer halben Million an den Kosten der Fahrt, der Prinz selbst wendet für die drei Jahre seiner Reise seine gesammten Einkünfte auf, die 150.000 Lire jährlich betragen, und sollte dies

nicht genügen, so ist er entschlossen, sein Capital anzugreifen. In seinem Plane geht der Prinz von anderen Voraussetzungen aus als Nansen. Dieser wollte zu Schiff zum Nordpol gelangen; erst als er den Wasserweg versperrt fand, entschloss er sich zur Landfahrt, und zwar ohne ernstliche Vorbereitungen und nur mit einem Begleiter. Der Herzog der Abruzzen rüstet sich hingegen zu einer Landreise; nur bis zum Franz Josefsland benutzt er den Seeweg und versucht von da aus zu Fuss, in Schlitten, auf Flössen u. s. w. vorzudringen. Dank seinen Erfahrungen in Alaska wird er die Fehler Nansen's vermeiden und den Erfolg nur auf eine reiche und gründliche Organisation zu gründen suchen. Die Expeditionen, die vor ihm vergeblich den Mount Elias in Alaska zu ersteigen versucht hatten, scheiterten, weil sie zu wenig Theilnehmer und deshalb kein Mittel hatten, hinreichend Proviant, Apparate und Geräthe mitzuführen, oder sich thatkräftig zu unterstützen, zudem liessen sie es auch an jeder alpinistischen Vorbereitung fehlen. Der Herzog der Abruzzen hingegen zog mit einer zahlreichen Karawane aus, die fest organisirt und reich mit allem Nöthigen versehen war, ausserdem hatte er vier als tüchtig bekannte Bergführer mit sich. Nach derselben Methode soll zum Pol vorgegangen

Saue Gusztáv. Eyszen Károly. Kováts Sándor.

másik évben meg már fejviseletük egész virágos kertté változott át, vagy zöldséges, veteményes kertté, hol legelőzni is lehet. Így a ruhákkal is. Az egyik évben szorult a szép női karokra a ruha és előnyösen tünt elő a kar természetes gömbölyűsége, a másik évben meg már a karokból szárnyak lettek, óriási szárnyak, a minők csak a phönixmadárnak lehettek.

No, most térjünk át a férfivilágra. Szídjuk össze őket. Illik és a férfi komolyságával összeegyeztethető-e, hogy a férfidivatban is a legnagyobb szélszélesség állott be. A frakk és fekete öltöny kétszáz év óta mindig divatban volt és szalonképes. Ma már megtörtént az, hogy a férfiak egyik előkelő bálunkon maskarába öltöztek,

Szabó János, építész.

értve a hat éven aluli gyermekekhez illő térdig érő veres nadrágot. Égbekiáltó izléstelenség! Mert a nők eltakarják lábászárait, hát azért mi férfiak mutogassuk a magunkét? De így van ez most a gallér-, ing- és a nyakkendő-viseletben. Egyik izléstelenség követi a másikat. S nincs az a képtelenség, mely magának két hétig vagy két hónapig divatot ne tudna teremteni.

Ideje lenne már, hogy e divathajszólásból, e divat-csinálásból kijózanodjunk; s ha kijózanodni a külföld nem akarna, a saját eszünkéből józanodjunk ki magunk. Először is költséges mulatság ez a mostani állapot, másodszor pedig izléstelen. Mindkét ok pedig elég fontos, hogy gondolkodóvá tegyen bennünket. Egy egyszerű és kevés díszsel ellátott, testhez illő ruha mindig szép marad, sohasem mehet ki a divatból, kultiválják hát asszonyaink az angolszabású ruhát. A férfiaknak nem is teszék ajánlatot, csak annyit mondok: a ruha ne legyen se nagyon szűk, még kevésbbé nagyon bő, se nagyon világos, se nagyon kockás, legfőbbképen minden nemnek szolgáljon a közmondás: egy fecske ne csináljon mindjárt tyurat.

De az öltözködésen kívül is annyi mindent tesznek az emberek divat szerint! Divat szerint esznek, divatosan

werden. Anstatt, wie Nansen, zu Zweien auszu-
ziehen, wird der Prinz eine Schaar von zwanzig
Italienern und vierzig bis fünfzig Eskimos bil-
den, die von einer entsprechend grossen Zahl
von Hunden begleitet sein soll. Der Proviant,
die Geräthe, Instrumente etc. werden überreich
und in leicht transportabler Packung vorhanden
sein. Vor Allem aber wird die Wanderung auf
dem Eise nach alpinistischen Grundsätzen er-
folgen, um den Marsch zu erleichtern und Ab-
gründe leichter übersetzen zu können. Dann —
und das ist die Hauptsache — wird die Expe-
dition etappenweise marschieren, keine Gruppe
dringt vor, ehe die zuletzt zurückgelassene sich
ein sicheres Quartier geschaffen hat und alle
Verbindungen mit den übrigen Posten gesi-
chert sind, damit, falls sich beim Vordringen
Unglücksfälle ereignen sollten, der Haupttrupp
diesmal nicht nur eine gute Rückzugslinie, son-
dern auf dieser auch ein schützendes Obdach
und eine Rettungsstation findet. Auf diese Weise
hofft man auch die Fehler in der Orientierung
zu vermeiden, die Nansen beging, der auf seiner
Rückreise nicht mehr den «Fram» antraf und
mit seinem Begleiter in der traugsten Weise
überwinterte, obgleich, nur wenige Kilometer
von ihm entfernt, Jackson, der ihn zu suchen
gekommen war, ganz behaglich Quartier gefun-
den. Bis jetzt sind die Namen Derer,
die den Prinzen begleiten sollen,
noch nicht bekannt. Man weiss nur,
das sein Adjutant Cagni, der Sohn
des Generals gleichen Namens, ihn
begleiten wird, wie dieser ja auch
in Alaska sein Begleiter war.

Egy jótékonsági intézetről.

Evek előtt a Magyar Hirlapban
Sajó Aladár tollából egy me-
kapó tárcza jelent meg «A tár-
sadalom legszerencsétlenebbjei» cím-
mel a *Dr. Frim Jakab* hülly- és
gyengeelméjűek intézetének vizsgálja
alkalmával.

Igaz van az írónak: nincsen szeren-
csétlenebb és nyomorultabb tagja a
társadalomnak, mint a gyengeelméjű,
a hüllye. És ezekről nem gondosko-
dott a társadalom semmiképpen sem.
Egy magánember jó szívének, ember-
barátságának kellett felkarolni ezt
a jótékonsági ügyet. *Dr. Frim Jakab* volt
az, ki Magyarországon fáradhatatlan munká-
ságával, ügybuzgóságával és szívének nemes
buzgalma által sarkalva, szakadatlan tevékeny-
ségével megalapította az első hüllyeápoló és
nevelő-intézetet. Ennek már 22 éve mult. Írt
könyveket. Eljárt a kormány és a parlament
vezérfőirainál, ment külföldre tanulmányútra,
felhívta intő szavataiban a társadalom és a fil-
antropia figyelmét. A társadalomnak az
első hüllyeápoló intézetének.

De nem nyugodott. Szegénynek nevezte, hogy
nincs a hüllyék befogadására állami intézet és

csak tovább küzdött, fáradozott. Tavaly azután
államosították a hüllyeintézetet. De nem abban
az irányban, mint ő akarta. *Dr. Frim* volt eddig
az egyetlen hüllyeképző az egész országban és
mégsem az ő véleményét fogadta el egészen
a miniszter.

Kenyéririgység játszott a dologba.

Meg akarták másítani az intézet célját. Nem
akarták fenntartani az óvodát, a kiképezhetetlen
hüllyék ápoló intézetét és ez a jótékony s gyé-
mántszívű férfit annyira megbántotta, hogy egy-
kori iskolatársának, Walliss Gyula minisztersége
alatt az igazgatóságot elfogadni nem volt haj-
landó, avagy talán nem is eléggé marasztalták
s így elhatározta, hogy az államosított intézet
daczára is továbbra is fentartja intézetét, külö-
nösen kiterjeszkedve a hüllyék ápolására. Így
gyakorolja *Frim dr.* továbbra is a jótékonyt és
és így építette fel ő a második hüllyeintézetét
is, melyről a következőket mondhatjuk:

A hüllyék és gyengeelméjűek budapesti inté-
zete új hajlék alá költözött. A pavillonszerű
intézet Budáról a könnyebben megközelíthető
városligetbe tette át székhelyét. Az Erzsébet
királyné útja 15. és 17. szám alatt fekszik a
Frim-féle hüllyék és gyengeelméjűek pompás
berendezésű intézete két hatalmas pavillonban,
melyet remek park árnyékoz.

Részlet a budapesti hüllyék és gyengeelméjűek (*Dr. Frim-féle*) intézetéből.

Frim Jakab dr. legújabb prospektusában így
ír intézetéről:

«Hogy hazánkban a hüllyék- és gyengeelméjűeknek
intézetet alapítottam és azt máig, huszonkét évig már
vezetem, szinte a véletlennek köszönhető. Már 1873-ban
egy előkelő család szellemileg visszamaradott gyermeke
neveléséért fölkeresett, azt neveltem és tanítottam igen
sikeres eredménnyel. Így e szerencsétlenekre terelve
figyelmemet, e szakot tanulmányozni kezdtem és a ma-
gas kormány támogatásával e szak tanulmányozása Cze-
kjából beutaztam a külföldet, hol végig látogattam az
egyetemek elmegyógyászati klinikáit és főleg a szellemi-
leg visszamaradottak intézeteit. Bő tapasztalatokkal vissza-

térve, már 1875. évi november 1-én Rákos-Palotán inté-
zetet nyitottam, majd azt Budapestre helyeztem és
és folytottam arra törekedtem, hogy a hüllyék és gyengeelmé-
jűek számára állandó otthont szerezsek és biztosítsak.

Az 1897-ik évben az intézet államosított, de azt
csak egész fiatalok részére tanítézzé alakították át, az
idősebbeknek, képezhetetleneknek és nehéz-kórosoknak
(epileptikusoknak) menhelyük nem maradt.

Újjonnan kénytelen voltam ezen utóbbiakról gondos-
kodni; újra kezembe vettem ezek ügyét és alkalmas
épületet találva, szép árnyas kerttel a város legszebb és
leegészségesebb pontján, az intézetet számos beteggel
1897. szeptember 1-én megnyitottam.

A mi e szerencsétleneket illeti, főleg az, hogy már
igen korán gondot okoznak szüleiknek, hogy hol és
hogyan taníttassák, miután a nyilvános iskolákból ki-
vannak zárva és ha itt-ott felvételre is találunk, előbb-
utóbb ki kell őket onnét utasítani, mivel a többiekkel
idegességük, gyenge felépítésük, némely esetben epilep-
tikus rohamaik folytán lépést tartani nem képesek és a
többiek gúnytárgyává lesznek.

Majd felöve otthon a szülői vagy rokoni házban,
ezernyi gondot és bajt okoznak, terhére vannak a csa-
ládak és az esetleges épelméjű testvérekre nézve is
káros hatással vannak. Azért intézetünk ezekről akar
gondoskodni, ezeknek akar otthont teremteni és feladata
őket nevelni ápolni, oktatni; a szülői házat és iskolát
pótolni.»

Így beszél az igazgatóulajdonos az
ő és intézetének nagy hivatásáról. A
legérdekesebb azonban az, hogy Ma-
gyarországban csak most alakult elő-
kelő körökből egy egyesület, mely a
hüllyéket is támogatni akarja. Most
alakul e célra egy nagy egyesület,
mikor már egy magánember önző
érdekek nélkül maholnap 25 éve
foglalkozik a hüllyeápolással, nevelés-
sel és kiképzéssel.

Dr. Frim Jakab a szellemi neve-
lés mellett nagy súlyt fektet a test
nevelésére és ápolására, s a képezhető
hüllyéket hosszas fáradsággal valami
foglalkozásra, ipari ág művelésére
készíti elő, a teljesen ügyfogyotta-
kat pedig megóvjá és nyugodt életet
biztosít nekik. A nevelési alapokról
az intézet igazgatója egy feltűnő köny-
vet írt annak idején, «A hüllyesség és a
hüllyeintézetek» címmel, melyet Öföle-
sége a király, Tisza Kálmán és Trefort
Ágoston akkori miniszterek a leg-
nagyobb elismeréssel fogadtak.

Országos horderővel bír ma már *Frim* kez-
deményezése: a hüllyeápolás és hüllyenevelés.
Annál nagyobb az ő dicsősége, hogy a hüllye-
nevelés és ápolás alapjait nemcsak ő rakta le,
de ő fejlesztette 25 éven át a mai színvonalára.

Vajha az állam belátása, hatalma és pénze
annyit tenne, mint ennek a jó embernek a szíve,
könyörületessége, fáradhatatlansága és tudása.

Jövő számunkban német olvasóink számára:
«Milyen jó a hüllyék és gyengeelméjűek budapesti
Frim-féle intézetét, melynek prospektusát érde-
mes kérni az igazgatóságtól, ki bizonyára szí-
vesen küld egy-egy példányt az érdeklődőknek.

BIHARMEGYE IPARTELEPEI.

Jelen számunkban megkezdjük Bihar megye
országára szóló ipartelepeink ismertetését írásban
és képből. Az első helyet a «Magyar Aszfalt
Részvénytársaság» telepe foglalja el, s mert
e társaság nemcsak a megyében az első között
első, hanem az ország egyik legfontosabb ipar-
telepe és vállalata közgazdasági szempontból,
ezért nyitottuk meg e sorozatot a telep szak-
szerű és képekkel illusztrált bemutatásával.

E ciklust jövő számunkban a többi ipartelep
leírásával folytatjuk.

A Magyar Aszfalt Részvénytársaság

1878-ban alakult, melynek ma már 1.450.000 ft
alaptőkéje és különböző tartalékokra 1.200.000 ft
alapja van. A társaságnak Felső-Dernán van a
bányatelepe s 1000 hold, nagyobbára erdős-

gekből álló birtoka. Szomszédságban Felső-
Dernával Bodoroson vannak a kőszénbányák,
melyek 2 kilométer hosszú sodronykötél-pályák-
kal vannak összekötve az aszfalt-bányákkal.

A társaság gyártelepe Mező-Telegden van,
továbbá Budapestben, Verseczen és Aradon is
vannak hasonló gyártelepei. A társaság a sze-
zonban 3000 munkást foglalkoztat, telen is körül-
belől 1000 munkás van állandóan a részvény-
társaság szolgálatában.

A magyar aszfaltipar az iparágak legfontosabbja
és a mellett a legfiatalabb iparág. Most ünnepe-
lhetné ép húszéves jubileumát, de csak munká-
lával ünnepli meg. Ennyi ideje ugyanis, hogy a
Magyar Aszfalt Részvénytársaság megalakult és
a külföldi hasonló iparvállalatok kiszorítására
vállalkozott.

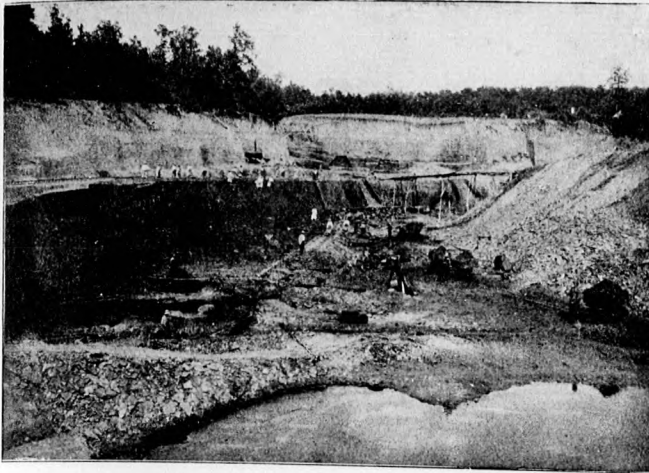
És célját el is érte. Az ország e társaságnak

köszönheti, hogy a mai jó magyar aszfalt-árú
a 15—20 év előtti árakhoz viszonyítva, 30—40
százalekkel olcsóbb, mely körülmény okozta a
külföldi ipartársaságokkal való verseny sikerét.

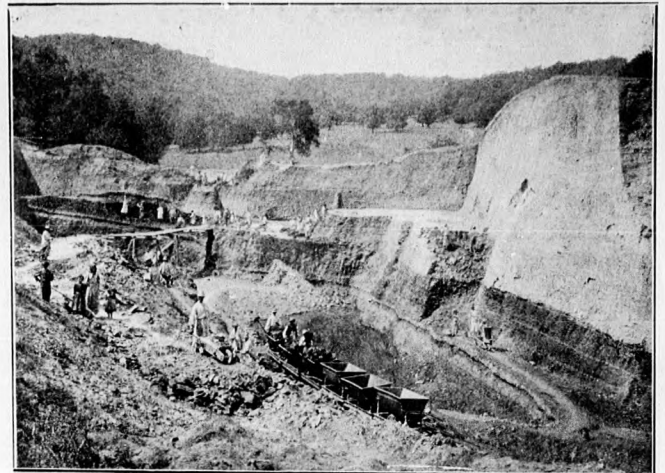
Ugyanis a dernai bánya anyagát a társaság
úgy tokleletesítette, hogy kiválósága ma már a
külföld előtt is elismert, sőt kezdik exportálni
is. Az exportálást Ausztria és Románia kezdte
meg és e két ország állandóan a magyar aszfalt-
anyagot használja.

De ha a társaság ipari érdemeit dicsérjük,
nem hagyhatjuk szó nélkül, hogy az összes ma-
gyar vidéki városok csinosodását nagyban segí-
tette elő a részvénytársaság, a mennyiben elő-
mozdítja az aszfaltírozást és így a magyar városok
szépészeti szempontból tagadhatatlanul előtérbe
jönnek.

A társaság érdemeit elismeri a magyar közön-

Aszfalt-bányák.

Szén-bányák.

ség, valamint a magas kormány is, elismerte Ő felsége a király is.

Ugyanis a millenniumi kiállításon is részt vett áldozatkészségével e társaság és itteni saját pavilonját a Felséges úr megtekintve, felejthetetlen szavakban adott elismerésének kifejezést. De elismerést adott a nagy jury is, mely az iparág meghonosításáért és fejlesztéséért a társaságnak a legnagyobb kitüntetést, a díszoklevelet adományozta.

Nem érdektelen, ha a társaság alapítóival is foglalkozunk s érdemeiről megemlékezünk. Ezek között van báró Kemény Gábor, gróf Teleki Géza és báró Daniel Ernő is, kiknek jelentékeny szerepe volt a társaság megalapításában. A mai igazgató-tanács elnöke budavári Országh Sándor, alnöke Popper István mérnök, míg az ügyvivő igazgató Héder Sándor. A gyártelepet Wossalik Ferencz igazgatja.

Attérve a társaság telepére, elmondhatjuk, hogy a geologusok megállapították feltétlen biztossággal, hogy az aszfalt- és szénbányák oly óriási gazdagságot rejtnek méhökben, hogy ezek kiaknázása nem lehetséges egy század alatt, még akkor sem, ha az évi forgalom minden évben hatványozódna.

De a geologusok mást is állítanak és ez nemcsak a magyar aszfaltipar, hanem az egész ország dicsőségére szolgál. Ugyanis a legnagyobb szaktekintélyek hirdetik és elismerik, hogy a modern technika minden vívmánya szerint berendezett hasonló ipartelep nincs a külföldön, sem Svájcban, sem Francia- vagy Németországban. Az

ez országokban már régebben létesült telepek messze mögötte állanak a Magyar Aszfalt Részvénytársaság telepének, melyeknek gépei a legnagyobb tökélyvel működnek.

A magyar aszfalttelep természetadta anyaga tudvalevőleg 50%_o aszfaltot és ugyanennyi szá-

ismert konstruktor alkalmazta a viszonyoknak megfelelőleg, illetőleg Wossalik talált fel a kiaknázásra alkalmas gépeket.

A gyártelep a legmodernebb az egész országban. S hogy ez nem nagyhangú frázis, bizonyítjuk az adatokkal, melyek szerint villany, gyárvasút, gyármozdony, a munkások gabonája számára lisztőrőmalom, számos gépjavitó műhely és számtalan munkásház, végül iskola s postahivatal van a telepen. Az üzem tartására különböző gőzgépek szolgálnak, melyek összesen nem kevesebb mint 3000 lóerőt képviselnek.

Végül emlékezzünk meg a társaság igazgatóságának ritka humanizmusáról. A társaság ugyanis a bányatelepen egészséges munkáskolóniát létesített. A gyár munkásai és családjai számára lakházakat építettek, melyeket ingyen engednek át lakhelyül a telepen dolgozóknak. A munkások gyermekei részére pedig egy modern épületben iskolát tart fenn.

A civilizációnak tehát szintén áldozott a társaság, mely a postának rendelkezésére is ingyen adott kényelmes épületet.

Az olvasó közönségnek tehát csak szolgálatot véltünk teljesíteni, mikor e társaságról egy rövid cikk keretében megemlékezve telepeit képekben is bemutatjuk.

Jelen cikkünk keretében a társaság biharmegyei telepéről öt képet mutatunk be; magát a mezőtelegdi gyártelepet, a szénbányát, az aszfaltbányát, a gyári vasutat és a sodrony-

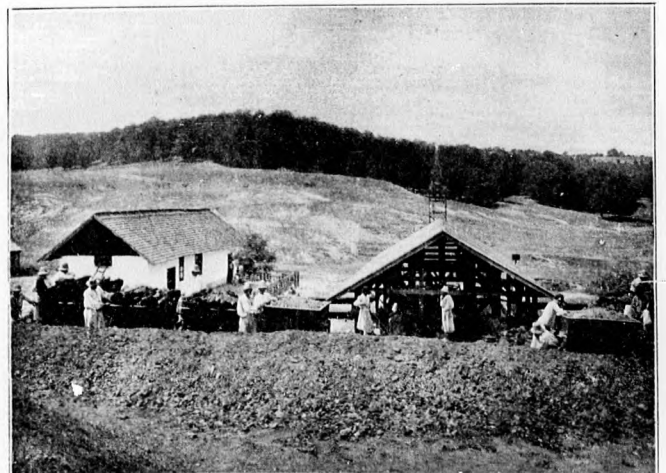
Gyár-telep.

zalék ásványolajat tartalmaz. Az ásványolaj feldolgozására és finomítására évekkel ezelőtt felállítottak egy jelentékeny gyárat, melyet aztán a részvénytársaságtól átvett a Bihar-Szilágyi Olajipar részvénytársaság.

A magyar aszfalt e világhírű telepein majdnem az összes gépeket Wossalik Ferencz, az el-

Gyári vasút.

Sodronykötél-pálya.

Képek a Magyar Aszfalt Részvénytársaság biharmegyei telepéről.

Közgazdaság.

Standard életbiztosító társaság. Az 1825. évben Edinburghban alapított Standard életbiztosító társaság elhatározta, hogy üzletét Magyarországra is kiterjeszti. A társaság előkelő helyet foglal el az angol társaságok között és magyarhonon képviselővel Latzko N. és Popper A. cégét bízta meg és működését már meg is kezdte.

A Magyar Általános Köszémbánya Részvény-Társulat folyó hó 14-én tartotta rendes évi közgyűlését. Miután az elnök üdvözölte a megjelent részvényeseket, királdi Herce Zsigmond vezérigazgató ismerteti a társulat működését és üzleti eredményét. Az ismertetés szerint az 1898. január 25-én tartott rendkívüli közgyűlésen elhatározott alapötkeemelést és a vele kapcsolatos műveleteket lebonyolították. Az igazgatóság jelentése szerint a társulat múlt évi tiszta nyeresége 87,000 forintnál felelősk után 230,000 frt 59 kr. Ebből 50,678 frt 67 kr. alapszabály szerinti levonások után a fennmaradó 170,000 forint (részvényenként 5 forint = 5%) osztalékra fordítottat, 10,227 frt 92 kr. pedig új számlára vitetett át. Dr. Baránszky Gyula az igazgatóság működéséért a köz-

gyűlés egyhangú hozzájárulása mellett, köszönetet mondott. A közgyűlés a jelentés egyhangúlag tudomásul vette, az összes előterjesztéseket, valamint a nyereség hovatartására irányuló indítványt elfogadta és a felmentvényt úgy az igazgatóságának, mint a felügyelő bizottságának megadta. A szelvények e hó 18-ától fogva váltaknak be.

Az Északmagyarországi Egyesített Köszémbánya és Iparvállalat Részvénytársulat a hóban tartotta az évi közgyűlését. Az igazgatóság jelentése szerint az általános gazdasági depresszió hatása megérezte az üzemet, de ennek dacára a késztermelés a tavalt meghaladta s több új piacot szerzett a társulat. Az üzemelesleg 376,890 frt 72 kr. Ebből a különböz levonások után 177,177 frt 36 kr. a tiszta haszon. Ennek felosztására az igazgatóság javasolta a jutalékok és javadalmazások levonása után, hogy 8 százalékos osztalék 160,000 forintot fizessenek ki, 6394 frt 80 kr. pedig új számlára írassék át. Beszámol még a jelentés az üzemelesre nagy befolyással bíró építkezési munkálatok befejezéséről, melyek úgy a nyugati, mint keleti kerületben és az Esztergomvidéki Köszémbánya-Részvénytársaság bányáiban folytak. Végül kegyelettel emlékszi

meg a jelentés Helfy Ignác haláláról. A közgyűlés a jelentés tudomásul vette, a felmentvényt megadta s az alapszabály szerinti választások megejtése után a közgyűlés véget ért.

Szerkesztői üzenetek.

Dr. M. S., Kolozsvár. Utána néztünk, önnek van igaz.

Horváth Antal, Budapest. Téved. A külföldről is szívesen fogad el kiadóhivatalunk előfizetőket s azoknak sem adjuk drágábban a lapot; a külföldön is nagy számmal vannak olvasók. Így tehát nyugodt lehet, Zürich csak nincs olyan messze és így oda is küldhetjük a lapot.

Sz. P., Budapest. Cikkét nem közölhetjük és így nem honoráljuk.

K. R., Nagyvárad. Ha feljön a fővárosba, szíveskedjék befáradni szerkesztőségünkbe. Felelős szerkesztőnk értekezési óráiban mindig megtalálható, föltéve, hogy nincs távol a fővárosból.

Felelős szerkesztő: **Hirschmann Tivadar.**
Kiadótulajdonos: **Magyarország és a Nagyvilág lapvállalat.**
V. szám. — Megjelenik minden hó utolsó napján.
Baránszky Viktor es. és kir. udvari könyvnyomdája Budapest.

Ausztria-Magyarország és a külföld gyógy- és fürdőhelyeinek, nevesebb szállodáinak s kávéházainak betűrendes jegyzéke.

Alphabetisches Verzeichniss der Bade-, Cur-, Sommerfrischorte und wichtigsten Hotels- und Kaffeehäuser in Oesterreich-Ungarn und imAuslande.

Abbazia: «Grand Hotel» H. Preisser; «Hotel Central» Em. Pristingl; «Hotel Restaurant Ertl».

Aussee: (Salzkammergut) Hotel «Erzherzog Franz-Carl»; Gasthof «Zur Sonne».

Arad: «Fehér kereszt» szálloda, «Központi» szálloda, «Hungária» kávéház, «Zempléni» kávéház.

Baja: «Központi» szálloda, «Nemzeti» szálloda, «Bárány» szálloda.

Balaton-fürdő: gyógyhely (égyéves savanyúvíz) Balaton-fürdők. — Tulajdonos: a tihanyi benzés-rendi apátság.

Balassa-Gyarmat: «Zöldfa» szálloda, «Balassa» szálloda, «Zichy» kávéház, Schwarz Mór vendéglője a «Vasúthoz».

Bálsau-Sauerbrunn: (Böhmen) Kuranstalt mit Trink- und Bädereuen. — Logis im Kurhaus am Sauerbrunn.

Baden bei Wien: Bäderegebrauch während des ganzen Jahres, Schwefelquellen. Hotel «Nagl u. Brusaki» von Lautin Gustáv's weltberühmte Wasserheilanstalt.

Bad Gastein: Kräftigste Alpenthermie Europa's vorzüglich wirksam bei Nervenkrankheiten. Restaurant: «Radlinger».

Bad Reichenhall: «Wasserheilanstalt System Kneipp. «Grand-Hotel Burkert» am Kurpark gelegen.

Bozen-Gries: klimatischer Curort in Süd-Tyrol; Cur-Saison I. Sept. bis I. Juni; Touristen-Saison I. Mai bis I. Okt. — Hotel «Victoria», Hotel «Kaiserkrone», Kamposch's Hotel und Kaffee-Rest. «Walther von der Vogelweide».

Budapest: «József főherceg» szálloda, «Pannonia», «Hungaria», «Vadászkürt», «Angol királynő», «Royal», «Rémi» szálloda, Hotel «London», «Bristol», «Páris», «New-York» kávéház, «Baross», «Balaton», «Fieme», «Múzeum», «Hunnia», «Báthory», «Elite» kávéház; Drechsler vendéglője s kávéháza.

Brünn: Gast- u. Café-Wirtschaft «Deutsches Haus», elektrisch beleuchtet, grosse Sommerterasse.

Borszék: Csik vm., fürdőhely, klimatikus gyógyhely és borvíz (földes savanyúvíz és vasas savanyúvíz) kezelése.

Buzsád: Gyógyfürdő és ásványvíztelep, Temes vm.; vasas savanyúvízek és hidegvíz-gyógyintézet.

Debrecen: «Bika» szálló, «Fehérló» szálló, «Nagyerdő» vigadó vendéglő; «Telegdi» szálloda, «Corso» kávéház, «Magyar király» kávéház; «Margitfürdő» vendéglő és fürdő; «Hungária» kávéház, «Angol királyné» szálloda és kávéház.

Eszenburg bei Graz: (Steiermark). Wasserheilanstalt gegen Rheumatismus und Blutkrankheiten. — Prächteriger Park, ausgedehnte Nadelholzwaldungen.

Eisbad bei Freisach: Luft- und Wasserkurort, Schwefel- und Eisenquellen; radicale Wirkung gegen Gicht, Bleichsucht, Hautkrankheiten. — Vorzügliche Verpflegung Post- und Telegraphenam im Hotel.

Fenyőháza: Hidegvíz- és légyógyintézet a magas Tátrában; gyönyörű fekvés, enyhe levegő, mértékdekre terjedő fenyőerdők.

Franzensbad: Kaltwasserheilanstalt, Mineralquellen, Mohr-, Stall-, Mineral- und Voldampf-Bäder. — Hotel «Königsvilla», Logierhaus «Belle-Alliance»; Kurwohnhaus «Metropole», F. K. Forsters Familien-Hotel «Deutscher Hof».

Fiume: «Grand Hotel Europe», «Deák» szálloda, «Lloyd» szálloda «Grand Rest. és Café» Gottfried Zigler's, «Café Central», «Café Europa»

Gleichenberg: Hotel u. Pension «Mailand»; mitten im Kurorte, inmitten von Fichtenanlagen gelegen; grosse Gärten mit Veranden; auf Wunsch Pension. — Besitzer Josef Hötzl.

Gmunden: am Traunsee. — Saison: Mai—Oktober; Aufenthaltsort vieler Angehöriger des allerh. Herrscherhauses. — Alpenkräuter-Seebäder, Inhalation.

Graz: Hotel «Florian», Hotel «Elefant», Hotel «Zum goldenen Engels», Hotel «Erzherzog Johann», Hotel «Daniel» gleichzeitig Bahn-Restaurant; Café «Thonethof».

Győr: «Fehér Bárány» szálló, «Fehér hajó» szálloda, Auer kávéház, Bubiach kávéház, Peisner vendéglő.

Bad Hall: (Ober-Oesterreich). Jod-Soolbad gegen Scrophulose. — Vorzügliche Cureinrichtung, Inhalation, Massage, Kephyr.

Igló-fürdő: (Szepesm.) klimatikus gyógyhely és vízgyógyintézet.

Innsbruck: (Tyrol). Hotel «Tyrol», «Hotel de l'Europe», Hotel «Zur goldenen Sonne»; Conditorei und Café Munding; (grossherz. sächs. Hoflieferant); Schöpfers «Münchener Bierhalle»

Ischl: Weltberühmt durch kräftige Gebirgsluft und mildes Klima, 500 M. über dem Meere. — Bäder mit Saale, Fichtenextract. — Wasserheilanstalt, Inhalation. — Vorzügliche Hotels: Hotel «Kaiserkrone» vis-à-vis der königl. Villa; Hotel «Zur Post», Hotel «Schwarzer Adler».

Bad Iselberg: (Tyrol), vorzügliche Sommerfrische, Mineralquellen. — Touristenstation zum Grossglockner.

Jászberény: «Pannonia» szálloda.

Karlsbad: Hotel «Hannover», Hotel und Rest. «Hopfenstock», Hotel «Post», Hotel «Trautwein». — Curhaus und Stadtpark; Gerichte für Verdauungskranke und diabetiker; Hotel «Kaiserbad», Café «Schönbrunn».

Kassa: «Európa» szálloda, «Schalkház» szálloda.

Kesselfall-Alpenhaus bei Zell am See: beliebte Sommerfrische, Ausgangspunkt für Hochturen, allabendlich elektrische Beleuchtung des Kesselfalles — Hotel I. Ranges Eigenth Brüder Gassner, Zell am See.

Késkömet: «Royal» szálloda, Beretvás Pál szállódaja, Braun szálloda.

Klagenfurt: Hotel «Kaiser von Oesterreich», Restaurant Kockel, Hotel Moser, Hotel Sandwirth, Café Schiberth.

Kolozsvár: «Erzsébet» szálloda, «New-York» szálloda; Központi kávéház, Kickaker kávéháza.

Koryniczka: Gyógyfürdő és ásványvíztelep, vasas-sulfátos savanyúvíz és hidegvíz-gyógyintézet.

Laibach: Hotel «Elefant», Mayr's, Café-Restaurant im Philippof; Hotel «Stadt Wien».

Laudeck: (Tyrol). Hotel «Post», Josef Müller; Hotel «Schwarzer Adler».

Lussinpiccola an der Rira: Hotel «Vindobona», Pension «Fritzi» Wiener Küche, Pensionspreise fl. 3—5.

Losonc: «Magyar király» szálloda; Klamarik «Casinó» szállódaja és sórháza.

Milstadt: Seebad in Kärnten, Eisenbahnstation; Spital an der Drau; prachtvolles Quellenwasser, schattige Nadelwälder, kalte und warme Bäder.

Marienbad (Böhmen): Weltcurort mit dem stärksten sämmtlicher bekanneten Glaubersalz-wasser, dem eisenreichsten aller Mineralmoore. — Massage, schwedische Heilgymnastik, Hochquellenwasserleitung. — Restaurant Curhaus; Hotel «Delphin», Hotel «Egerländer», Hotel «Weimar».

Madonna di Campiglio (Südtirol): 1553 M. über dem Meere, Höhencurort I. Ranges.

Meran (Südtirol): Hotel u. Pension Eucht «Habsburgerhof», Hotel u. Pension I. Ranges; Hotel «Kaiserkhof»; Gasthof «Zur Sonne»; Gasthaus «Zum Andreas Hofer».

Mittelwald bei Villach (Kärnten): Wasserheilanstalt, angenehmer Winteraufenthalt.

Mondsee: heimatischer Curort 481 M. Seehöhe; wärmste Seebäder, Wasserheilanstalt, Soolbäder, Aufenthalt zu Nachcuren. — Hotel «Post», Hotel «Krone».

Miskolc: «Lloyd» szálló, «Hungária» kávéház, «Fiume» kávéház.

Munkács: «Csillag» szálloda.

Waldschlösschen Mähldorf: Höhenluftcurort in herrlichster Hochgebirgslage im Möllthale (Oberkärnten); Eisenbahnstation: Sachsenburg-Mollbrücken; diverse Bäder.

Nagy-Becserek: «Pestáros» szálloda.

Nagy-Várad: Rimanóczy szálló, Wöber J. szállódaja, «Zöldfa» szálloda, «Fekete sas» szálloda.

Nieder-Lindewiese (öst. Schlesien): Schroth'sche Naturheilanstalt, Anstreb. erhöhten Stoffwechsels durch zweckm. strenge Diät und feuchte Einpackungen, für Blut- u. Geschl. Krankheiten, Hautausschläge, sowie bei Frauenkrankheiten.

Obergrund bei Bodenbach an der Elbe: Mittelpunkt der böhmisch-sächsischen Schweiz; Bade-, Terrain- und klimatischen Curort, Koch's Pension, Hotel und Villa Stark.

Pápa: «Griff» szálló, Schmidt vendéglő.

Pöstyén: Fischer Károly szállódaja, «Zöldfa» szálló.

Prag: Hotel «Zum blauen Stern», Hotel «Erzherzog Stefan», Hotel «Monopol», Café «Metropol».

Pozsony: Palugyay szállódaja a «Zöldfa»-hoz, «Vörös ökör» szálloda, «Apfel» kávéház, «Stuparovszky» kávéház, «Városi söresarnok», «Wellisch» vendéglő.

Pola: Hotel «Central» A. Heim.

Pilsen: Hotel «Pilsener Hof», schönste Lage in Pilsen, elegante Zimmer, Lift, elektr. Licht, Dampfheizung, Eigenth. Mathias Kraft.

Popräd-Felka: Kropacher villa. Husz-park. Gyönyörű fenyvesek, kellemes csendes nyaraló- és üdülőhely; a tátraí kirándulások kiindulási pontja.

Reichenberg in Böhmen: Hotel «Union», Hotel «Eiche», Hotel «National»; M. Schuch's Rathauskeller.

Riva: «Grand Hotel Imperial» u. Pension «Zur Sonne» (Sole d'ovo).

Riesenhof bei Linz a/d. Donau: 4 Stunden von Wien; Wasserheilanstalt System Kneipp; Nadelwälder, eigene Meierei, Luft- und Sonnenbäder; Bes. Dr. Fränk Robitsch-Sauerbrunn: Steiermärkische Landes-Curanstalt, Eisenbahnstation Pöltschach; Trink-, Bade-, Kaltwasser- und Molkenkuren gegen Erkrankung der Verdauungs- u. Athmungsorgane.

Salgó-Tarján: «Vadászkürt» szálloda.